

Takács Péter: a Díszpolgár

Mentes Anyu: Nemes Dóra

A képviselő... – Bolhapiac a Zenálkóban

XI. ÉVF. 99. SZÁM

2023. MÁRCIUS

Százhalom

ÓVÁROSI KÖZÖSSÉGI, KÖZÉLETI FOLYÓIRAT

Húsvét, Szent László Templom, Óváros

Fotó: Tóth Erzsé

A TARTALOMBÓL: Takács Péter: Ma is napirend szerint élek • Szabó Gábor: A képviselő naplója • Nemes Dóra – Mentés Anyu Százhalombattán • Németh István: Egy lokálpatrióta emlékei (folyt.) • Mitták Ferenc: Más szemmel • Rácz Laci igaz történetei • Lehoczki Zsuzsanna: Az első iskolák Battán • Francz Norbert: A Nánabeszter nemzetség története • Tamási József atya: Ünnepek és hétköznapok

Kérjük, támogassa
adója 1%-ával

a Hírhalom Kulturális
Közösségi Egyesületet!

Százhalom

MAGAZIN • KALENDÁRIUM

Adószám:

18688966-1-13

Köszönjük az eddigi felajánlásokat!

Egyszázalék = Százhalom

Városthörténetről, kultúráról az új díszpolgárral

Ma is napirend szerint élek

Takács Péterrel díszpolgárrá avatása kapcsán beszélgetünk. Kértem, hogy meséljen nekünk hosszú pályafutása átlomásairól. Mikor került Százhalombattára, hogyan alakult az ő és családja élete a korai időszakban? Hogyan lett a Barátság Művelődési Ház, majd Barátság Művelődési Központ igazgatója?

Takács Péter: – A szakmai pályafutásomat 1968-ban a katonaság után Előszálláson kezdtem, onnan kerültem Böhönyére. 1970 karácsonyán óriási hóesés volt és a szüleim látogatóba jöttek hozzánk. Azt mondták, többet nem fognak ide eljönni, mert egész nap vonatoztak ebben a hidegben. Böhönye egy Somogy megyei kis település volt Marcali közelében. Apám azt mondta, „De hát ott van Százhalombatta, miért nem jövünk oda dolgozni Sárával, a feleséggel?”

Megfogadva a javaslatát írtunk egy levelet a tanácshoz. Orbán Sándor művelődési referens írta a válaszlevelet: „Hívja, várja Önöket Százhalombattal!”.

Akkor Battán két beruházási művelődési ház volt, az egyik az erőműnél, a másik pedig az olajfinomítónál. Én ez utóbbihoz kerültem. Ebben az évben – 1970-ben – kapott Százhalombatta városi rangot.

1971-ben a Városi Tanács és a Dunai Kőolajipari Vállalat ezért a mi művelődési házunkat közös fenntartásba vették és a város közművelődési dolgait is el kellett kezdenünk szervezni. Nekem lett a feladatom. Az első munkanapomon az Óvárosi Könyvtárban Szalai Mártival leltároztuk a könyveket, amely alapja lett a leendő Városi Könyvtárnak.

Azon a napon találkoztam először Csuplics Demeterrel, a „Délszláv Klub” ve-

zetőjével. Emlékeimben megmaradt, hogy akkor még nem igazán voltam tisztában azzal, mi is az a „Délszláv Klub”, mert miközben ez volt rá kiírva, mindenki más „Szerb Klubról” beszélt. Mitrus elkezdte a felvilágosításomra felsorolni, milyen tagozódás van a délszláv népeken belül – ami akkor Jugoszláviát jelentette még –, milyen nyelvi és vallási variációk vannak, térképen megmutatta azok határait. Mesélt saját történelmükről. Akkor ismertem meg Dubecz Tivadart, Tibi bácsit, aki mozigép-

lett deríteni azokat a helyeket: mit és hol lehet csinálni?

Szalai Márti megszerezte az Ifjúság úti DKV Szállón a földszinti fodrászüzletet, kiürítette, rendbe tette és ott nyitotta meg a Városi Könyvtárt. Én pedig megkaptam a pince részén a klubot, amely munkásakadémiaától kezdve mindenféle ismeretterjesztő előadásnak adott otthont. A DHV Klubban megcsináltuk a Városi Ifjúsági Klubot és a „Százhalom” Étteremben pedig ment az „Ötóra teát”.

ész volt és félig-meddig gondnok is. Este találkoztam Horváth Ferivel, az Óvárosi Ifjúsági Klub vezetőjével, akit a többiek Hererának hívtak egy focistával való hasonlatossága miatt.

Az érdemi munkához a városban fel kel-

Jól éreztem itt magam, de albréletben laktunk a feleséggel. Jó kapcsolatomban alakult ki Ferenczi Illéssel, a város tanácselnök helyettesével, aki a „Matrica” Honismereti Szakkör vezetője volt. Én lettem a szakkör titkára és Illés bőségesen adta

a feladatokat, mit, s hogyan kell csinálni? Végül a főiskolai szakdolgozatomat is erről írtam, vagyis a szakköri munkáról és a szakkör történetéről.

Illés ígérte nekem, hogy „jövőre lakást fogsz kapni.” Nagyon vártuk, mert szeretünk volna családot, gyermekeket. Ezért bejelentkeztem az akkori tanácselnöknél,

Nekem abban az évben volt a főiskolai államvizsgám. Kérte, jöjjenek vissza Battára, mert szeretnék, ha megpróbálnám újra. Azt is mondta, a lakás is rendben lesz. Elmenetelem után egy év múlva 1972 júniusában jöttünk vissza. Decemberben úgy költöztünk be „illegálisan” az új otthonunkba, hogy bár megkaptuk a kulcsot, kérték

gyakorlatilag 15 év előző időszak után.

Ahogy befejeztem a főiskolai tanulmányaimat, elkezdtem az egyetemem. Ott évfolyamtársaim voltak azok a fiúk, akikkel 1975 után kezdtük azt a kísérletet, amit mi úgy hívtunk, „előterek hasznosítása”, mert csak így engedélyezték a működési formát. Tényleg a szakma krémje lett: Beke Pali, Makovecz Imre, Varga Tamás, Balipap Ferenc, Koncz Gábor, Földiák Bandi, Vatai Dénes. Kollégiumi tag voltam én is. A kapcsolat most is élő, bár már csak 10-en vagyunk meg belőle.

Addig úgy működött az egész rendszer, hogy a hivatalos politika meghatározta a művelődéspolitikai elveket. Az elveknek megfelelően központilag irányították, hogy milyen tevékenységeket kell folytatni a művelődési házakban, művelődési otthonokban. Ezzel szemben mi úgy gondoltuk és mondtuk, nem ez a fontos, hanem az, hogy az ott élőknek mire van igénye, milyen az érdeklődése, milyen óhaja van, milyen közösségekre kíváncsiak? Miben és hol vennének részt szívesen, milyen hiányuk vannak? Tehát megfordítottuk a folyamatot.

A '70-es évek elején azt tapasztaltam, hogy a DKV-nál (Dunai Kőolajipari Vállalt, a MOL elődje) felismerték, hogy vannak jó szakemberek, akiket azért nem tudnak magasabb beosztásba helyezni, mert nincs meg a 8 osztályuk. Összegyűjtöttem belőlük 20 fős társaságot, akik miközben műszakba jártak, műszak után a városi iskolákból hozzánk kijáró pedagógusok tanították őket. Így végezték el a 7-ik és 8-ik osztályt. Amikor a vizsga történt, Pest Megyétől kijött egy szakfelügyelő. Azt mondta a Damjanich úti Általános Iskolában várva a vizsgáztatás eredményére Pável Nándival, hogyha azt veszi észre, ezek az emberek nem tudnak, felkészületlenek, nem fognak bizonyítványt kapni.

Miközben mi kint várakoztunk, eltelt fél óra után jött a felügyelő és azt mondta: Gratulál, fantasztikus az emberek felkészültsége, tudása, mert benne van a tudásukban az élettapasztalat és a frissen szerzett tudás is. Ezek tényleg tanultak és megérdemlik a bizonyítványt.

Ez egy első gárda volt, őket követte a többi. A beruházásokhoz az ország minden részéből, elmaradt térségekből is hoztak kiskatonákat. Volt egy katonai alakulat a beruházások területén. Voltak közöttük analfabéták (írastudatlanok) és persze olyanok is, akik nem fejezték be még a 8 osztályos általános iskolai oktatást. Akkor szélesebb mederbe terelve az iskolai ok-

Bartha „elvtársnál”, akinek elmondtam ki vagyok, és azért jöttem, megerősíti-e a jövőre szóló lakásigényemet?

Teljesen kivetkőzve magából közölte: Mit képelek én? Ez egy munkás város, 300 munkás vár arra, hogy lakást kapjon. Hogy gondolom, egy beosztott értelmiségi, meg egy pedagógus, milyen alapon kapna itt lakást? Szó sem lehet róla!. Lógó orral jöttem el tőle.

Dunaföldvárra hívtak a felújított Kossuth Művelődési Házba vezetőnek, ahol aztán nagyon jól éreztem magam. Bent volt a város szívében és az értelmiségi középiskolai tanári kar tagjai nagyon lelkesek voltak. Kiállításokat szerveztek, néptáncsoportot működtettek, volt citerazenekaruk, színjátszó körük. Az olyan félév volt, hogy minden este teltház volt az intézményben.

Félév után megjelent nálunk Battáról Bartalómei Gyuri azzal, hogy itt Szekeres Zolit a volt igazgatómat kiemelték valamilyen pártfunkcióra, megüresedett a helye.

nagy bútorokat még ne vigyünk be, mert csak próbaút volt.

– *Meddig dolgoztatok a DKV Beruházási Művelődési Házban?*

– A közös fenntartás kapcsán megváltoztatták a nevét és lett „Barátság” Művelődési Ház. 1973. január 1-jén neveztek ki igazgatónak. Gyakorlatilag 2011. március 1-ig voltam ennek az intézménynek az igazgatója, bár már akkor 1984-től állt és működött a városban a „Barátság” Művelődési Központ, ahová beköltöztünk. Volt időszak, amikor az új intézményhez hozzátartozott még a Városi Könyvtár, majd a Városi Sportközpont is. Amíg a Helytörténeti Gyűjtemény önálló intézményként meg nem alakult – a későbbi „Matrica” Múzeum – dr. Poroszlai Ildikó vezetésével, Ildikó is a mi személyi állományunkba tartozott.

Az új épület 1984. december 6-án lett kész, annak közösségi szárnya és az új Városi Könyvtár. A színházterem pedig 1985. november 4-én lett a közönségnek átadva,

tatást, a városi iskolák pedagógusaival készítették fel őket a szükséges tudásra, vizsgákra.

Tüske László volt akkor a Művelődési Osztály vezetője, aki összefogta a közoktatási és közművelődési intézményeket és vele lehetett ilyen kísérleteket eredményesen folytatni.

Hogyan dolgoztunk a nagy művelődési központ megépítéséig? Megkerestük a városban fellelhető összes helyet, ahol közművelődési programokat lehetett megvalósítani, közösségeket lehetett működtetni: tanácstermekben, klubtermekben, padlásokon, pincékben, az iskolák auláiban, termeiben. Minden lehetséges helyen közművelődési tevékenység folyt.

Például a 2-es iskola (ma Eötvös) aulájában és termeiben gyakorolt a most 50 éve működő Liszt Ferenc vegyeskar Strausz

Radóczy Marinak tűzzománc szakköre volt. Voltak díszhaltenyésztőink, rejtvényfejtőink, biokertész kertbarátok. Börzseiné Győri Éva vezetésével csodálatos hímező szakkör működött. A Villon Irodalmi Színpadot Mazumel Feri vezette. Voltak tanfolyamaink: angol, német, francia az iskolákban. Volt a Damjanich úti iskolában 5-6 balett csoport Tomcsányi Éva és Tomcsányi Laci vezetésével. Volt iskoláskorú gyermekeknek fúvózenekarunk. A nagyrendezvényeink, színházi előadások a DKV Színháztermében. Irodalmi előadók estek többféle helyszínen. Voltak ifjúsági klubjaink. Részt vettünk a városi ünnepek megszervezésében. Az iskolákkal, óvodákkal folyamatos együttműködés volt. Szerveztünk a gyerekeknek színházi előadásokat, matinákat, filmvetítéseket, később játszóházakat is. Autóbuszokkal szállítottuk

szórakoztató rendezvényeket és ismeretterjesztő előadásokat.

Kik voltak a „hőskorban” a munkatársaim? Mindig jöttek jó emberek. A „Hága László” Munkásszállásra felvettem volt főiskolás évfolyamtársamat, Mayer Lajost, aki könyvtárt kezel, rendezvényeket, ismeretterjesztő előadásokat, munkásakadémiát szervezett. Végül bekerült az Országos Kőolajipari és Gázipari Trösztöz népművelőnek, akit nagyon megbecsültek szervezőképességéért, tudásáért.

Nagy szerencse volt, hogy jött hozzánk László Bandy és László Julika. Julika a könyvtárba Szalai Márti mellé került. László Bandy a képzőművészeti nevelés és kiállítások területén alkotott nagyot. Ő gondozta a vállalati munkásművelődés területét is, szervezte a Spektrum értelmiségi klubot. Eisenberger Erzsébet akkor végzett frissen a főiskolán, ő volt az első képzett népművelő munkatársam, kiváló néptáncos. Mindenféle kísérletben szívesen részt vett. Vele csináltunk először színházi előadást. Jött Básti Lajos és hiányolta az előadásához a függönyt. Függyönt applikáltunk neki, mert azt mondta, csak így tudja a hosszú monológját elmondani, hogy közben a függönybe kapaszkodik. Amikor jön a taps, akkor csinál egy mozdulatot és a tapsrendet így tartja meg.

Nagyon jó gárda gyűlt össze az elkövetkezendő években is. Hozzád (Pál Attiláné) tartoztak a művészeti csoportok, szakkörök, klubok, nyelvtanfolyamok, felnőtt rendezvények. Rendezvények, zenei koncertek és filmvetítések a gyerekeknek. Az iskolákkal, óvodákkal való kapcsolattartás sokrétű feladatai. Te 1975-től 1987-ig voltál a munkatársunk.

Szép István volt az ifjúsági zenekarok gondozója, mentora, a „Százhalombattai Ifjúsági Napok (a SZIN) egyik főszervezője, majd a Zenei Könyvtár megálmodója és kialakítója, működtetője.

Major Tamás vette át a stafétabotot Mayer Lajostól, aki rengeteg budapesti színházlátogatást szervezett DKV-s buszokkal, majd tőle Nánási Zsolt. Tamás a Belvárosi Művelődési Ház igazgatója lett, amikor elment tőlünk.

Radóczy Mari rövid ideig az iskolai és gyermekprogramok szervezője, kiállítások rendezője lett. Oszlopos tagja volt a kinti intézménynek Domnanovits Éva, a gazdasági vezetőnk. Pontos és szigorú munkatársunk volt, pénzügyekben nem ismert tréfát. Gere Pista bácsi volt a gépkocsiveetőnk és mindenesünk.

A másik beruházási művelődési ház a

Kálmán és Könözi Veronika vezetésével. Pincékben, padlásokon a szakkörök: Montázs Filmszakkör Schneider József és Gyöngy Kálmán vezetésével, és annak gyermek filmszakköre. Ez lett a Városi TV magja.

Kántor Balázné és Kántor Balázs vezetésével a szövő szakkör. Volt fadaragó szakkörünk Trombitás Józsiék vezetésével.

a rendezvényekre a felnőtt és gyermek közönséget. Ismeretterjesztő előadásokra kiváló pedagógusokat, filozófusokat, pszichológusokat, nyelvtanárokat hívtunk meg ismeretterjesztő előadásokkal. Voltak a könyvtárnak író-olvasó találkozói.

Az óvárosi „Egyletben” és a Szerb Klubban megtartottuk a hagyományos búcsúkat, bálakat, borversenyeket szerveztünk,

DHV-nál (Dunamenti Hőerőmű Vállalat) volt, Szatori Tibor vezetésével. Bencsik Ildikó és Ulviczki Zsóka, két tehetséges népművelő voltak a munkatársai. Soha nem konkuráltunk egymással, hanem együttműködtünk. Tudtuk, eljön az az idő, amikor felépül a városban az új művelődési központ és valamennyi művelődési tevékenység oda kerül. És amikor valóban elkészült, már tudtuk, hogy „Miénk a ház”, tehát a városé, és nem egy országos intézmény része többé. Sok új közösség, tevékenység alakult, akkor jött hozzánk a „Forrás” Néptáncsoport is. Ott dolgoztam egészen a nyugdíjazásomig.

– Milyen szakmai elismeréseket kaptál ezekben az években?

– Miniszteri Dicséretet, Szocialista Kultúráért-díjat a régi Barátság Művelődési Házban kaptam. A Barátság Művelődési Központban Kultúráért-díjat, Pro Urbe-díjat, Népművelésért-díjat, amely 1994-ben a legmagasabb szakmai elismerésnek számított és a Néprajzi Múzeumban adták át. 1976-ban „Alkotó Ifjúságért” díjat vehettem át.

– Gazdag szakmai múltat hagyta magad mögött. Mi történt utána?

– Az 1980-as évektől tudatosan és tudat alatt is készültem a nyugdíjazásomra. Az 1980-as évek végén került hozzánk György Csaba Borgó képzőművész Erdélyből. Vele rendeztük meg évente egy alkalommal az „Erdélyi hétvégét”, amely azoknak a képzőművészeknek mutatta be kiállításokon a munkáit, akik Erdélyből menekültek el a Ceausescu-rezsim idején. Ezekből kezdtem el először vásárolgatni képeket, mert megtetszett, vagy közel került a szívemhez.

A rendszerváltozás után, amikor Szováta testvérvárosunk lett, azon gondolkodtunk, hogyan lehet kulturális kapcsolatot építeni egy 11 órás út távolságra lévő másik településsel? Talán a legegyszerűbb, ha valamilyen képzőművészeti kiállítást cserélünk. Megrendeztük itt a szováta alkotók kiállítását a „Matrica” Múzeumban, és elvittük László Bandy és Regős Ágnes alkotásait Szovátra.

A szováta képzőművészekkel jó kapcsolatba kerültem. Elkezdtem tőlük is vásárolni és hozzá olvastam az erdélyi képzőművészet történetét. Megismerkedtem olyan kutatókkal, akik a '70-es években már innen jártak át Erdélybe és hozták vitték a híreket. A gyűjteményem szép lassan gyarapodott és rájöttem, hogy az egyetemen tanult művészettörténeti tudásom nem elegendő, mert például a XX. század művészettörté-

nete egy előadás anyaga volt.

Mint művelődési intézmény vezetőjének, 5 évenként jelentkezni kellett valamilyen szakmai továbbképzésre. Vezér Mihály polgármesternek írtam egy kérelmet, hogy engedélyezze egy „festménybecsüs” tanfolyam elvégzését. A kérelmemet elfogadta és válaszolt, hogy vállalja a tanfolyam költségeit.

Ott tudatosult bennem, mit akarok kezdeni a gyűjteménnyel. Kikkel akarok foglalkozni és ők milyen értékeket képviselnek? Kik azok az erdélyi művészek és művészeti csoportosulások, akikkel érdemes foglalkoznom? Nyilván az első az volt, hogy a „Nagybányaiak”. Elmentem Nagybányára és ott kiderült, már elkéstem, mert jónéhányan már összegyűjtötték a nagybányai anyagot, amelyek múzeumba, gyűjteményekbe kerültek. Közben a fiatal képzőművész ismerőseim – miközben Szováta voltam alkotók –, mindig a kolozsvári mestereikről beszéltek.

Végül Sümegi György művészettörténész tanárom azt mondta, hogy válasszak ki ebből egy szeletet és azzal foglalkozzam. Öt kolozsvári képzőművésznak az alkotásaival kezdtem el foglalkozni: Miklóssy Gábor, Fülöp Antal Andor, Mohy Sándor, Szolnay Sándor és Incze János DÉS. Munkásságukról kötetet állítottam össze.

Már korábban is, de a nyugdíjazásomtól kiállításokat rendeztem velük. A „Hamvas Béla” Városi Könyvtárban 30 kiállítást rendeztem ezekkel a művészekkel, erdélyi városokban élő művészek alkotásaiból. Majdnem minden területnek a képzőművészetét elvittem például Sopronba. Meghívtak kiállítást rendezni Kalocsára, bejártam velük az országot. Budapesten a Belvedere Galériában állítottam ki őket. 2005-ben visszahívtak Kolozsvárra, rendezek egy nagy reprezentatív kiállítást ebből az anyagból.

Azóta már nem vállalom ilyen nagy kiállítás rendezést, hanem a kiállításokhoz adok megfelelő képet, képeket. Most Csikszeredában, a Mikó várban van Nagy István kiállítás, és az általam legszebbnek tartott Nagy István portrét is ott állították ki.

Múlt évben, egész évben vándoroltattam kiállításokon szerepeltek Györkös Mányi Albert legszebb alkotásai. Sepsiszentgyörgyön az Erdélyi Művészeti Központban Mohy Sándor kiállítására 24 képet adtam. Itt járt nálam az Erdélyi Művészeti Központ igazgatója, Bordás Beáta, és megbeszéltük, hogy év vége felé lesz Mohy Sándor kiállítás Kolozsváron. Végignézte az

anyagomat és tölem az én gyűjteményemből fogják vinni a kiállítás kb. 1/3-át.

– Ez a hobbid és a szerelmed?

– Ezzel nagyon szeretek foglalkozni. Sokszor hívnak ismeretlen vagy szignált munkákhoz, nézzem meg, mit ér a kép, ki lehet az alkotója? Tehát festménybecslést is végzek, ha hívnak. Szívesen járok kiállításokra az unokáimmal. Igyekszem ezekkel kitölteni az időm.

– A szerelmeden és hobbidon kívül mi jellemzi még a nyugdíjas éveidet?

– Napirendem van. Reggel elmegyek itthonról a Galériába, mintha munkahelyre mennék, ahol 330 öles a telkem. Ha jó az idő, a kertben dolgozom, ha rossz, a képeimmel foglalkozom.

Kertészként végeztem technikumban. Most az a nosztalgia, hogy amit annak idején tanultam és ami most korszerű a kertészetben, lehetőségem van összehasonítani a változást. Sokkal intenzívebb, környezetbarát most a tendencia, sokkal kevesebb műtrágyát használnak, vagy egyáltalán semmit. Érdekel, hogy a biokertészet milyen irányba mozdul. Ez a sokféle tevékenység kitölti az ember idejét.

A volt munkatársakkal – 15-en vagyunk – pedig szervezek egy nyugdíjas klubot. Havonta egyszer találkozunk a Galériában. Beszélgetünk, jól érezzük magunkat egymással. Néha elmegyünk kirándulni.

– 2023. március 15-én kaptál egy szép kitüntetést, elismerést a várostól, te lettél az év „Díszpolgára”. Mekkora meglepetés volt, hogyan fogadtad és hogyan fogadta a család?

– Igazából úgy gondoltam, hogy már mindent megkaptam, amit megkaphattam, tehát nem számítottam rá.

Amikor Tüske Laci felhívott és mondta, nagyon meglepődtem és meg is hatódtam. Amíg a gyermekeim nőttek, nagyon keveset voltam otthon, állandóan úton voltam a programok, rendezvények miatt. Mindig későn este értem haza. Az unokák esetében teljesen más a helyzet, más a tapasztalatuk.

Őszintén örültem és azt érzem, a szeretet légkörében élek. Nem csak a családom miatt, a barátaim, a volt kollegáim, és azok miatt is, akikkel a különböző közösségekben, közművelődési csoportokban együtt tevékenykedtünk – kórusok, nyugdíjas klubok, néptáncsoportok, mindenféle, fajta közművelődési tevékenységek – ahol emberekkel találkoztam nap mint nap korábban. Szóval jól érzem magam és boldoggá tett az elismerés.

Szegedinác Anna

Szabó Gábor beszámolója

A képviselő naplója

Ahogy a jó idő beköszöntött, számos szabadtéri eseményen találkozhattak, beszélgethettek, együtt lehettek városunk lakói, köztük az óvárosiak is. Öröm volt látni, hogy a természet kitavaszkodásával az emberek is mennyire igényelték már a szabadtéri programokat.

Március 8. A Nemzetközi Nőnap alkalmából rendezett és a Barátság Kulturális Központ által szervezett városi ünnepségen köszöntöttük a hölgyeket, akik a koncertek után vehettek át egy szál rózsát polgármester úrtól és a képviselő-testület tagjaitól.

A városi kitüntetések közül a Gyermekekért Díjat adhattam át Hóborné Balogh Erika pedagógusnak.

Március 18. Szalai Attila ötlete nyomán (amihez a festéket biztosítottam) a 1026. sz. Szent László király Cserkészcsapat tagjaival adtunk új szintet a vasútállomás buszmegállójának, szombat délelőtt.

Az év első bolhapiacára került sor az óvárosi Szent László téren, ahol megtelt a tér árusokkal, vevőkkel, érdeklődőkkel. Windisch Szilvia szervezésében ebben az esztendőben még többször lesz erre alkalom a faluban, legközelebb április 22-én.

Március 23. 2022-ben a Batai Motorosok Egyesülettel 2 db Epipen Juniort adományoztam az Óvárosi Pitypangos Tagóvodának. Az adrenalin injekciónak időközben a szavatosság ideje lejárt, így most ismét 2 db-ot vittünk az intézménybe,

ahol Oláh Levente mentőtechnikus tartott előadást, hogy mikor és hogyan kell ezeket használni.

Március 24. Újra kihelyezésre került a 2 db 240 literes kuka a Sirály játszótérre a piknikezők részére, valamint egy köztéri kuka lakossági kérésre a Hajós utcába.

Március 25. A Hulladékcommandó Társadalmi Járőrszolgálat szervezésében a Víz Világnapi tisztító akció keretén belül Óváros több részét sikerült önkéntesekkel megtisztítani.

Többek között a Duna-part, Régészeti Park környéke és az ezekhez vezető útvonal lett szeméttől mentes, hála a résztvevő diákoknak (Sziszkis, Kósos), családoknak, városlakóknak.

Március 27. Az Ifjúsági, Sport, Kulturális és Közrendi Bizottságon beszéltük át a napirendi javaslatokat.

Március 15. Megemlékezésen és koszorúzáson vehettek részt a Petőfi szobornál városunk lakói, ami után a meghívott vendégekkel telt meg a Zenálkó Etel Óvárosi Közösségi Ház a díjátadó ünnepség keretén belül.

Március 28. A Pénzügyi, Egészségügyi és Városüzemeltetési Bizottság elé ismét számos javaslat került, melyek megvitatásán mindkét alpolgármesterünk is részt vett.

Március 30. A képviselő-testületi ülés napirendi javaslatai között szerepelt a Százszorszép Óvoda megszüntetésével kapcsolatos döntés, gazdasági társaságunk 2022. évi gazdasági tervének végrehajtása, valamint a 2023. évi gazdálkodási tervének meghatározásának elfogadása.

A települési támogatás formáiról szóló 2/2015. (II. 20.) önkormányzati rendelet felülvizsgálatára és a születési támogatásról szóló 4/2021. (I. 29.) önkormányzati rendelet módosításáról is döntöttük **(lásd a táblázatot)**. A többi napirendi pontot a www.battanet.hu oldalon találják.

Április 1. A Százhalombattai Római Katolikus Plébánia szervezésében 18 km hosszú gyalogos zarándoklaton vettek részt a megjelentek; engesztelésként a békéért, városunkért (éppen 53 éve lett város), hazánkért, családjainkért.

A délután folyamán nem problémamentes előkészítem után, egy „ismeretlen művész alkotását” helyeztük ki a Szent László

térre. A színes fából készült nyulak és tojások, mellett a kíváncsi gyermekek még meglepetést is találtak a kosarakban.

Április végén lomtalanítás lesz a kertvárosi övezetekben, valamint veszélyes hulladék leadására is lehetőség lesz, a pontos

időpontról és a feltételekről hamarosan a facebook oldalamon és a Szákom Kft. oldaláról értesülhetnek!

*

Tartalmasnak ígérkezik az április 22. szombati program, amikor is a délelőtti folyamán a Föld napja alkalmából a Csenderics Sándor út teljes szakasza lesz megtisztítva két nagyobb diákcsoport részvételével és a Szákom Kft. közreműködésével.

A nap 2. felében az óvárosi Szent László téren bolhapiacra és jótékonysági palacsintapartira kerül sor a Gyermekért Alapítvány javára. 2022-ben ennek a közös eseménynek hatalmas sikere volt, így idén újra megrendezésre kerül április 22-én 14-18 óra között!

Keressenek továbbra is bizalommal a szokásos elérhetőségeimen:
szabogabor@mail.battanet.hu
06 20 222-2930

Szabó Gábor képviselő

Tájékoztató az önkormányzati szociális támogatási rendszer módosításáról

Támogatás neve	Új jövedelemhatár	Új támogatási összeg
Időszakosan vagy tartósan életfenntartási gondokkal küzdő személy részére - felnőtt egyszeri segély	egyedül élő nyugdíjas: 85 500 Ft	19 950 Ft
	nyugdíjas, nyugdíjszerű ellátásban, ápolási díjban részesülő család: 71 250 Ft	22 800 Ft
	egyéb személyek: 62 700 Ft	17 100 Ft
Azonnali segítségnyújtás (krízis segély)	nincs jövedelemhatár	max. *600% = 171.000,- * szociális vetítési alap 28.500 Ft
Gyermekes egyszeri segély	gyermeket nevelő család: 71 250 Ft	1 gyermek: 19 950 Ft
		2 gyermek: 25 650 Ft
		3 v. több gyermek: 31 350 Ft
Temetési segély	114 000 Ft	150 000 Ft
	142 500 Ft	100 000 Ft
	199 500 Ft	50 000 Ft
Lakbértámogatás	egyedül álló: 114 000 Ft	lakbér 30%-a
	család: 85 500 Ft	lakbér 50%-a
Gyermekétkeztetés	57 000 Ft	100%
	71 250 Ft	75%
	85 500 Ft	50%
Lakásfenntartási támogatás	egyedül élők: 171 000 Ft	villany: 6 000 Ft
	család: 142 500 Ft	gáz: 25 000 Ft tűzifa: 150 000 Ft

<https://battanet.hu/tajekoztato-a-szocialis-tamogatasi-rendszer-modositasarol/>

Mentes Anyu Százhalombattán

A kevesebb több, a mentes jobb

Nemes Dórát nem kell bemutatnunk a százhalombattai újságolvasónak, hiszen éveket töltött a Hírtükörnél újságíróként, szerkesztőként. Nemcsak ide született, de itt alapított családot, itt fedezte fel és kísérletezte ki azokat a konyhai ötleteket, recepteket, amelyek országsszerte híressé tették. Mióta betette a lábát a konyhába, igyekezett egészséges ételeket készíteni. Több évtizednyi tapasztalatát 2020-ban egy szakácskönyvben adta közre. Azóta még két kötet született, szintén egészséges és mentes ételreceptekkel, tippekkel. Az elmúlt három év történéseiről, terveiről *Mentes Anyuval*, a százhalombattai Nemes Dórával beszélgettünk.

egészségügyi problémák merülnek fel. Nálad nem így indult.

– Én mindig szerettem kísérletezni az egészséges ételekkel, hozzávalókkal, hogy ezt-azt kicserélek, helyettesítek, kihagyok. Nem azzal a szándékkal, hogy mentes legyen, hanem, hogy a végeredmény egészségesebb, ugyanakkor finom legyen. A receptjeimet folyamatosan tesztelem a csa-

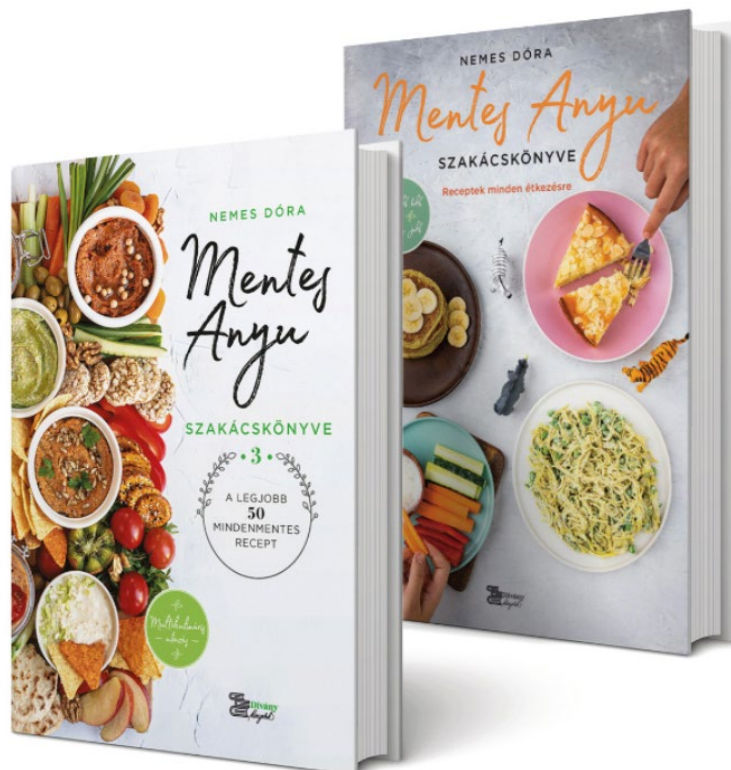
ládtagokon és a baráti körömben. Néhány éve egy munkám kapcsán megismerkedtem Csonka Balázssal, a Dívány akkori főszerkesztőjével. Ekkor kezdtem el a www.divany.hu oldalon megosztani a „komoly” szűrőn átment receptjeimet és innen indult a könyvkiadás ötlete is. A könyv összeállításában már Szarka Dorka, dietetikus szakértő és séfek is segítettek.

– **Három év alatt három kötet, utánnymások. Ez azt mutatja, hogy igény van az egészséges, mentes, változatos étrendet bemutató szakácskönyvekre.**

– A könyvek eladásával a kiadó is és én is határozottan elégedettek vagyunk. Sőt, az én várankozásaimat, de még az álmaimat is felülmúlta. 2020-ban, a karácsonyi szezonra jelent meg az első kötet, rá egy évre a második és újabb egy évvel később a harmadik. Több ezer példányt nyomtunk mindegyik kiadványból, az első kettőt már után is kellett nyomni a harmadik megjelenésével egyidőben.

Az olvasói visszajelzések is azt igazolják, hogy van erre igény. A legtöbb olvasói visszajelzést azzal kapcsolatban kapjuk, hogy köszönik a munkánkat, a recepteket, mert valóban családbarát receptek, fél-egy óra alatt elkészülnek. Biztos, hogy sikerül, nem fog a kukában landolni és változatosak. Az uzsidoboztól az ünnepi asztalig minden alkalomra és a hét minden napjára készíthetünk finom, egészséges ételt.

– **Sokan csak akkor gondolkodnak az egészséges, mentes táplálkozás bevezetésén, ha**

Közben a kamasz lányaim inzulinrezisztensek lettek, így adta magát, hogy a nekik kikísérletezett receptekből álljon össze a második szakácskönyv, amely kifejezetten

alakítani. Ennek megfelelően kezdtem kísérletezni, fejleszteni a recepteket.

A mentes étrend hatására a lányoknál mára elmúlt az inzulinrezisztencia. Szeren-

cukorbetegeknek, inzulinrezisztenseknek, életmódváltóknak ajánlottunk.

A harmadik kötetben ötven kedvelt mentes receptet válogattunk össze a visszajelzések alapján.

– Egészséges konyhát vezetsz óriási tapasztalattal, a lányaidnál kialakult inzulinrezisztencia azért kihívás volt?

– A kamasz lánykáimnál néhány éve alakult ki inzulinrezisztencia, de szerencsére

csés vagyok, mert a családom egyik tagja sem allergiás és így „csak” meggyőződésből tartjuk szem előtt az egészséges életmódot, a vegyes, kiegyensúlyozott étrendet. Aminek következtében az általános közérzetünk jó, szinte soha nem beteg senki, vagy ha mégis, nagyon gyorsan, könnyen meggyógyulunk.

– Szinte közhely, hogy az egészséges és mentes táplálkozás drága.

más érzékenységük, vagy allergiájuk nem volt. Mivel a mentes konyhában is jártas voltam annyira nem voltam elveszve, mint egy teljesen kezdő. Ráadásul az első könyvem óta együtt dolgozom dietetikus szakértővel is.

Egy teljesen speciális étrendet kellett ki-

– A mentes alapanyagot ugyan aranyárban, de lehet kapni. Hatalmas a választék, nagyrészt helyben is beszerezhető. Nagyon jól ellátott a Szent István téri biobolt, a netes rendelések, a futárszolgálatok, csomagátvevő automaták elterjedésével akár másnapra is meg tudjuk rendelni, amit csak

akarunk. Mindig vannak akciók is, ezeket érdemes figyelni.

– Három év alatt három könyv és folyamatos receptalkotás. Mit csinálsz most?

– Szerintem még bőven van lehetőség a mentes receptekben. Vannak ötleteim, terveim, de egyelőre a családra koncentrálok.

Most a tíz hónapos pici babámmal itthon vagyok és még nem döntöttem el, hogy mikor szeretnék visszatérni a munka világába.

Amikor várandós voltam, beszélgettünk a könyveim állandó dietetikus szakértőjével és ő javasolta, hogy ha az anyukának nincs allergiája vagy érzékenysége a terhesség alatt sem kell mentesen táplálkozni. Már bizonyított tény, hogy azok a babák, akik az anyaméhben nem találkoznak a különböző allergénekkal könnyebben lesznek később érzékenyek. A várandósságom alatt én orvosi kontroll mellett tartottam a szénhidrát-diétát, de egyéb mentességre nekem sem kell odafigyelnem.

Fotók: Mentés Anyu szakácskönyve
www.feminashop.hu

-BK-

Pesztó avokádóból, sok bazsalikkal, spenóttal

Elkészítési idő: 20 perc • Adag: 4

A recept glutén-, tej-, tojásmentes, vegán

Hozzávalók:

- 1 közepes avokádó meghámozva, kimagozva
- 2 evőkanál növényi olaj
- 1 bögre friss bazsalikom
- 1 bögre spenót (friss vagy mirelit spenót kiolvasztva)
- 3 gerezd fokhagyma
- negyed bögre kesudió
- 1 kezeletlen citrom leve
- só és bors ízlés szerint (kb. negyed-negyed teáskanál)

Elkészítés:

Tegyük az összes hozzávalót konyhai robotgépbe vagy késes aprítóba, és őröljük krémesre, majd sózzuk, borsozzuk. Nagyon jól illik rizottóba is. Avokádópestós tésztához főzzünk meg 250 gramm gluténmentes tésztát (pl. barnarizs-lisztből, kölesből vagy vörös lencséből) a csomagoláson található utasítás szerint, és közben készítsük el a pesztót, majd keverjük össze a pesztót a tésztával, és friss koktélpáradicsommal tálaljuk.

A receptet szakmailag ellenőrizte: Szarka Dorottya dietetikus

Forrás: Dívány.hu

Beszélgetés Németh Istvánnal (VI. rész)

Egy lokálpatrióta emlékei

Kamaszkortól a felnőttkorig (folyt.)

Egy napon Delegán Feri, úgy ahogy elment, váratlanul megjelent. Elmesélte franciaországi kalandjait. Valami bonyolult nőügybe keveredett. Pénze elfogyott, fél Európát átbliccelve vonaton érkezett meg. Kérdezte, tudnánk-e munkát biztosítani számára? Tudtunk. Aztán ahogy jött, úgy ment el. Ha igaz, kereskedelmi vállalkozása van Szatmárnémetiben.

Magtárosunk, Nagy István hétvégen gépkocsiba ült és Erdély felé vette az irányt. Nem sokat beszélt róla, de tudtuk, hogy odajár. Lassan aztán mégis apró részletekben felfedte útjai célját. Megismerkedett egy hölgygel, aki odaát élt és szerette volna áthozni hivatalosan, mint feleségét. Az ügyeinek intézése sok időt vett igénybe, őt is pótolni kellett ezeken a napokon. Az ügy számunkra szent volt, ezért támogattuk. Ezzel a házassággal nem csak feleséget hozott kis hazánkba, hanem az asszony lányát is, aki nem más, mint Keresztes Ildikó, a népszerű énekes és színész. István felesége, Éva pedig a szövetkezetünkből ment nyugdíjba, mint könyvelő. Ezzel a történettel zárnam erdélyi mesélnivalómat.

*

Ahogy korábban írtam, a szarvasmarhatelepünk az 1972-es kormányrendelet ösztönzésére épült meg, szakosított jelzővel ellátva, ami azt fejezte ki, hogy azok tejtermelő szarvasmarhákkal legyenek betelepítve, azaz tejtermelő világfajtákkal állítsuk elő a tejet. Ezt a feladatot a kettős hasznosítású magyartarka nem tudta ellátni. A Herceghalmi Állattenyésztési Kutató Intézet javaslatára került a Finn-Ayshire fajta a tejüzembe. A kutató intézet munkatársaival 1974-től 1994-ig rendszeres és jó kapcsolatom volt. Szakmai feladataim egyik mércéje volt megfelelni a tudományos szakmai igényességnek. Dr. Dunai Antal vezetésével kutató stáb vette gondozásba állományunkat. Sajnálatos korai halála után dr. Szuromi Antal vezetésével dr. Lányi Istvánné, dr. Bozó Sándor, dr. Enyedi Sándor és Bölcskei Károly jártak ki havi rendszerességgel a telepünkre. Mindezzel egy folyamatos adatszolgáltatás háruult rám,

ami a borjak testsúlyméréséből, bizonyos időszakokban testméretek felvételéből és folyamatos termelési adatok szolgáltatásából állt.

Közben eldőlt a „fajtapolitika” kérdése. Az amerikai, illetve kanadai Holstein-Fríz fajta mellett foglalt állást mind a tudományos, mind a gazdasági élet. A többi világfajta, amit más helyekre behoztak hamar eltűnt. Átkeresztelődött, uralkodóvá vált a zömében feketetarka Holstein-Fríz fajta, aminek volt vöröstarka változata is. Szakmai, politikai törekvés volt az igényes 8-10 ezer literes termelésre képes fajta elterjesztése és általánosság tétele. Ennek a folyamatnak a gyorsítását hozta e téren is a rendszerváltoztatás. Minden, ami Amerikából és nyugatról jött az megkérdőjelezhetetlennek bizonyult. Abban sok igazság volt, hogy a tejmenyiséget illetően nem volt az abszolút tejtermelésben alternatívája. Később a tisztavérű Holstein-Fríz telepek átlagos tejtermelése meghaladta a 10 ezer liter tejet laktációnként (300 nap). Az élettartam tekintetében pedig szomorú eredmények születtek, mert az átlag laktáció nem érte el a második ellést. A nagymennyiségű tej zsírtartalma 2,8-3,2%, a fehérjeteralom is alacsony volt.

Az Ayshire 5-6000 liter tejet adott, de 4,2-5% zsírtartalommal. Az élettartamuk pedig 5-6 laktációt is elérte. Akadályozták a sperma behozatalát. Az 1990-es évektől kénytelenek voltunk elkezdni a keresztelést a Holstein fajtával.

Arra mindig vigyáztam, hogy feketetarka ne jusson az állományba, arra gondolva, hogy lesz a későbbiekben lehetőség visszatérni az Ayshire használatára. A fekete szín mindig domináns az öröklődés során, és ha az állományba bekerül, kitörőképpen megjelenik a fiatalokban.

*

Egy szakmatörténeti esetet érdemesnek tartok elmondani. 1986 körül megkeresett dr. Istók Barnabás volt főiskolai takarmányozástan tanárom. Arra kért, hogy teheneinken elvégezhesse az általa kidolgozott egyedi tejelékenységi vizsgálatát,

azaz mennyi tejet képes az állat adni. Ez abból állt, hogy egy általa kifejlesztett egyszerű, ollószerű mechanikai eszközzel a tehén hastájékán a tőgyhöz futó, kitüremkedő ér átmérőjét megmérte és mm-ben ezt rögzítette, majd egy általa kidolgozott táblázatban a talált érték megfelelt

egy napi tejmenyiségnek. Ez jelentette a fiziológiailag termelhető tejmenyiséget az egyes teheneknél. Dr. Istók Barnabás székely származású, nagyon kedves, barátságos ember volt, a problémamegoldó képessége pedig egyedi, egyszerű és zseniális. Nem is fogadta be a „felkent” tudomány az elképzeléseit, de a gyakorlat igazolta. Tőle származik a testsúlyszázalékos takarmányszükséglet számítási módja, amit szintén a Baitner-féle táblázatokból származtak ki 50 éve az állattenyésztők, de ő kidolgozta saját rendszerét.

Egyszer a méréseket elvégezve beszélgettünk szakmai dolgokról.

– Pista – mondta –, örülj, hogy ilyen állományotok van.

– Tanár úr – mondtam – több tejet kellene termelnünk, mert a költségeink nagyok.

– Meglátjátok vissza fog ütni a termelés magas szintű hajhászása.

– Hogyan üt vissza? – kérdeztem.

– Úgy, hogy vannak tömegével végzett mérési eredményeim a tejipari vállalatoknál és a Táplálkozástudományi Intézetnél. Pozitív kollerációt (két tetszőleges érték összefüggése) találtam a magas tejjhozamú tehének és az azt fogyasztó lakosság bizonyos hirtelen fellépő allergiás megbetegedése között.

– Ehhez mit szól a szakma?

– Nem akarnak tudomást venni róla. A világon mindenhol hajszolják a 10 ezer literes termelési szintet.

– A nálunk végzett termelésbecslés mit mutat?

– 4000-6000 literes termelési teheneitek vannak zömmel. Egy tehénnek nem is kellene ennél többet adni, ez képesítési a borja felneveléséhez. Ami e felett van az abszurditás! Betegség a tehénnek és közvetve az embernek is kára származhat belőle.

A történet tanmese is lehetne. Alig telt el 30 év és a tudományos szakma hozta a hírt, hogy először az új-zélandi, majd a kanadai vizsgálatok megállapították, hogy a tejelő tehének tejének fehérje-alkotórészeit alapos vizsgálat alá vonva, annak Kappa-kazein részét két típusba lehet sorolni minimális eltérésük alapján, az A₁ és A₂ típusba. Az A₁ allergiás, gyulladásos emésztőrendszeri megbetegedést tud okozni. Az A₂ nem okoz panaszokat. A vizsgálat egyértelműen kimutatta, hogy a Holstein-Fríz állomány az A₁ variáns hordozója.

A dolog személyesen is érint, mert két unokám is tejfehérje érzékeny, ami nem összekeverendő a tejcukor érzékenységgel. Ez kisebb baj, mert a savanyított tejterméket az ilyen személyek bátran fogyaszthatják. A tehének e célú szűrése Magyarországon is elkezdődött. Az így szelektált állományok teje igen sokat ér, olyan sokat, hogy már megfizetni is alig lehet.

Eredendően a magyar tarka, a koncentrált tejet adó fajták, az Ayshire, Jersey, a svájci barna, a svéd vörös, a régi fajták az alacsonyabb termeléssel nem betegítették meg a tejfogyasztókat. Mindebben nagy igazságok rejlenek és az a táplálkozás tudomány egy szelete csak. „Az ételek az életed” valós tanulsága.

Készítettem egy tenyésztési programot az állományra. Ehhez a Finnországból érkezett tehének női leszármazottait családokra bontva feltérképeztem. Adatokat gyűjtöttem családonként: termelési, szaporodásbiológiai és a tehénkiesés körülményei kerültek feljegyzésre. A családokra párosítási terv szerint kerültek a bikák szaporító anyagai. Más telepeken ez a feladat külön szakemberre hárult. Nálunk, mivel én találtam ki, hát magam végeztem ezt az időigényes és nem látványos munkát.

2001-ben vált elismert fajtává a Finn-Ayshire. Az állattenyésztési törvény azt is előírta, hogy csak az a fajta kerülhet elismertté, aminek elismert tenyésztési szervezete van. Megalakult a Debreceni Agrár-

tudományi Egyetemen a Koncentrált tejet termelő fajták szövetsége. Ide sorolódott be a Finn-Ayshire, a Jersey, a svéd vörös, és a svájci barna fajta.

*

Meg kell emlékezni más „tudós” emberekkel való személyes találkozásaimról. Feleségem testvére, Kecskeméti Katalin a nagytétényi Zöldségtermelési Kutató Intézetben dolgozott. Több munkatársával is megismerkedhettem: dr. Gyórfi András-sal, dr. Martinovics Valér Rózse Istvánnal és az ő ismeretségi körébe tartozó dr. Kicsi Sándor történész, lexikonszerkesztővel, aki 1942-ben a Budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen a Kodály Zoltán által rendezett „szép magyar beszéd” versenyét megnyerte. Dálnoki születésű református székely volt, a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó kollégiumába járt. 1940-től az Eötvös Kollégium tagja, Bibó István asszisztense. Gróf Teleki Pál látta el feladatokkal. 1984 körül Budafokon Erdély történetéről tartott

nyolc részes előadást. Fejből tudott idézeteket, évszámokat, gyönyörű, érdekes beszéde volt, élvezet volt hallgatni.

Megismerkedtünk, megszerettük egymást. Az ő ismerőse volt Domonkos Pál Péter, a moldvai zenegyűjtő. Katolikus volt, valóságos szent ember. Sokat hallottam, olvastam a moldvai magyarokról, rettentéses kiszolgáltató állapotokról. Nagy tüzek égtek bennem és elhatároztam, levelet írnék a pápa Őszentségének a moldvai magyarok helyzetéről és a magyar nyelvű misézésért.

Dr. Kicsi Sándor, F. Megyesy Péter, kollégám dr. Domonkos Pál Péter és magam írtuk alá a levelet Péter bácsi lakásán, Kelenföldön. Én fogalmaztam meg, F. Megyesy Pé-

ter édesanyja egy vatikáni zarándoklatra ment és vitte el a levelet magával. Amikor a levél elkészült és aláírtuk, együtt imádkoztunk négyen a levél meghallgatásáért. A levelet nem engedték II. János Pál pápa kezébe adni, azt Kada érsek vette át azzal, hogy továbbítja fordítás után a pápának. Sok levelet írtak abban az időben mások is, de a szomorú helyzet nem változott Moldvában. Már alig beszélnek magyarul. Mi akkor ennyit tudtunk tenni.

Egy alkalommal Csíkszentimrén voltunk. Felkerestem a katolikus plébániát, hogy adjon tanácsot, mikor és hová menjek Moldvába? Hogyan segítsünk a csángók helyzetén? Szinte dühbe jött és azt mondta:

– Ne menjen sehova, ne keressen senkit, mert azokon már nem lehet segíteni. Legfeljebb rajtunk székelyeken még segíthetnek, csak nehogy az a segítség is későn legyen!

Akkor a válasza fájdalmasan hangzott, de a mai napig töretlen az érdeklődésem a csángók iránt, akármennyire is asszimilá-

lódtak, és felejtették el a magyar nyelvet. Egyszer egy jó hasonlatot mondott valaki, amikor a külső, perifériás szórvány magyarokról szólt. Azt mondta:

– „Ők a kenyér héja, és ha a kenyér héja nincs, oda a kenyér”.

*

Ezekben az időkben „akadtunk” rá Linder Ágnesre, akit borjúgondozóként alkalmaztunk. Ő egy ciszter rendi novícius volt, aki az akkor csak tervezett Érdligeti, Regina Mundi apácakolostor alapító tagja. Még nem volt rendházuk, civil lakásokban laktak. Munkahelyük volt és a keresett pénzüket is a rend szolgálatába helyezték. Így kerültek el a hatóságok figyelmét. Azokban az időkben nem engedélyezték rendházak

alapítását és azokba való belépést. Rajtunk kívül nem is tudott senki a tényleges helyzetről. Intelligens, jó, megbízható gondozója volt a borjainknak. Előzetes kötődése persze nem volt a mezőgazdasághoz. Őt is mi szállítottuk saját gépkocsikkal, mint a többi dolgozót. Örült, hogy kedvezményesen tejet is vásárolhatott és azon több rejtőzködő novícius osztozhatott.

*

Miközben e sorokat írom, szomorú hírt kaptam. Ma, 2023. február 2-án elhunyt Béky László a magyar természetgyógyászat vezéralakja. Ő is állattenyésztőként kezdte pályafutását az ócsai Vörös Október Szövetkezetben, mint szarvasmarha ágazatvezető. Ismertük és becsültük egymást.

*

I994. nyarán a munkahelyemen megkeresett dr. Nagypataki Gyula, aki a rendszerváltoztatás idejében nagy közéleti ismertséggel rendelkezett. Az MDF alapító tagja volt, a helyi alapszervezet elnöke, önkormányzati képviselő, a Környezetvédelmi Bizottság elnöke. Engem, mint a Római Katolikus Egyházközség Képviselőtestület tagját keresett fel. Megkérdezte:

– Mi a véleményed a templomépítkezés elképzelésünkről?

Aki egy kicsit is figyelte a helyi közéletet Százhalombattán az már tudta, hogy nagy templomépítkezési tervek vannak kialakulóban. Ennek ellenére a képviselőtestület ezt az ügyet nem tárgyalta, különösebb tájékoztatást sem kaptunk. Őszintén elmondtam a véleményem:

– A kezdeményezést támogatom, de a gyakorlati kivitelezésben nem látom az anyagi erők meglétét. Ha tudnál valami konkrét pénzforrást megnevezni, annak örülnék.

– A pénz előteremtését meg fogjuk oldani – volt a válasz.

– A saját erőforrásunk nem kellene ehhez?

– Nagyon is szükség lenne rá, de az csekély összegre rúgna.

– Én úgy érzem, ha nem a mi erőnkől fog felépülni a templom, féltő, nem is fog hozzá ragaszkodni. A gyűjtést el kell kezdeni, de évekig fog tartani, mire a szükséges összeg rendelkezésünkre áll.

– Nekünk arra nem lesz időnk – válaszolta.

Ezzel elköszönt és sokáig nem beszélünk az építkezésről. Ismerve a Szent László templom építésének történetét, ahol 54 év telt az építés gondolatától a felszentelésig, az építkezésnek „ilyen száguldását” ma-

gam sem tudtam elképzelni a beszélgetésünk alatt, amely megtörtént.

A templom építése kapcsán még két alkalommal keresett meg, de akkor már a falak álltak. Pénzügyi segítséget kért az Agro-Benta Kft-től, amit megbeszéltem dr. Sándi Ottóval és Hegedűs Gézával, a szövetkezetünk elnökével. Ők hozzájárulásukat támogatva elfogadták a javaslatomat, amely szerint 100 000 forint értékben építési anyagot biztosítunk a munkálatokhoz.

Akkor már ügyvezető igazgatója voltam az Agro-Benta Kft-nek.

1992. október 8-án állandó résztvevőként meghívott egy beszélgetésre Tóth Andor plébános. A kérdés az volt, ki legyen az új templom védőszentje? A másik alkalom később történt. Egyházközségi képviselőtestületi ülést tartottunk Lantos András világi elnök vezetésével, aki akkor már második ciklusban volt a testület világi elnöke.

Talán érdemes a testület tagjait név szerint megemlítenem: Bartalos János, Kanicsár Jánosné, Kővári László, Miáki Ferenc, Mikulás László, Mikulecz Márta, Németh István, Pravnovszky Géza, Sinkó Ferenc, Tóth Sándor, Weimola Péter, Weimola Tódor.

Ezen az ülésen megjelent a Dominus Vobiscum Alapítvány egész képviselőlete. Ott voltak az Építési Bizottság, az építkezés szervezői. dr. Nagypataki Gyula vezetésével, Krischneider Róbert pénzügyi megbízott, az építkezést felügyelő Menyhárt Tibor építész, Magyar János gépészmérnök. (Ők az Alapítvány 1992-es megbeszélésekre meghívták Tóth Andor plébánost is.)

Jövetelük célja az volt, hogy megkérdezzék tőlünk, ki legyen az új templom védőszentje? Mi legyen a templom neve? A kérdést azonnali döntéssel kellett dűlőre vinni. Nem volt gondolkodási idő, nem került sor

a felmerült javaslatok megvitatására.

Dr. Nagypataki Gyula a szavazás előtt tett egy javaslatot a maga részéről. Figyelmünkbe ajánlotta a vértanúhalált magára vállaló Maximilián Kolbe német származású atyát, akit akkor már az egyház szentként tisztelt. Ő vállalta a koncentrációs táborokba hurcolt zsidók sorsát és ott is halt meg. Andor atya mindegyikünk kezébe adott egy üres papírlapot azzal a kéréssel, hogy mindenki írjon rá egy szerinte javasolt nevet.

A szavazás eredménye lett a „Szent István király”. Ezért nevezik templomunkat annak.

Az építkezés részletes történetét magam is jóval később ismertem meg, amikor a templom fennállásának 20 éves évfordulóját ünnepeltük 2016-ban. Az ünnepi kiadványt magam készítettem el, az építkezés történetéről. Érdekes feladat volt, nem elhanyagolható részletekkel. Ez a kis füzet hozzáférhető a Római Katolikus Plébánián. Pár momentumot megemlítenék belőle. A történet összeállításában nagy segítségemre volt Magyar Jánossal folytatott beszélgetéseink és dr. Nagypataki Gyula „Templomépítés fátyol nélkül”, továbbá Makovecz Imre: „Tervek, épületek, házak” című írása.

Az első lépést a templomépítkezésben egy ismeretlen százhalombattai lakos tette. 1991. október 10-én, lakossági fórumon azt mondta: „A főtérrre egy templomot kell építeni, mert a város főterét így tudná elképzelni.” Innen indult el a termékeny gondolatok és cselekvések sora. A „Szentlélek munkálkodása” e templom építésében igen kacskaringós utakat járt be, a kis történeti írásomban Magyar Jánost kérdeztem, árulja el, hogyan jött létre Makovecz Imre, felkérése, mint a templom lehetséges tervezője?

– Ennek elkövetője én voltam – válaszolta –, de az a teljes igazság, hogy a felelőségem, Lujzika tájékoztatott folyamatosan Makovecz Imre alkotásairól, nagyszerű gondolatairól és az ő hatására hozta szóba Makovecz Imre nevét dr. Nagypataki Gyulánál.

Makovecz bár elvállalta a tervezést, nem volt szakmai örömeinek színhelye a városunk. Kevesen tudják, hogy az eredeti terve egy igen magas hagyományos két-tornyú templom volt és csak a belső térben jelentek volna meg a jellegzetes Makovecz stílusú jegyek és szimbólumok. Helyszíne pedig eredetileg az Olajégők szobrának helye lett volna (szerk.: ahol most a Csodaszarvas kút van). Ebben is nézeteltérése volt az akkori főépítész Rumi Imrével.

Dr. Nagypataki Gyula kompromisszumra hajlóan lemondott az eredeti színhelyről. Elfogadta és kérte, akkor legyen a főtér szélén, ahol végül is megépült. Az helyszínre az építész egy új tervvel, a jelenlegivel jött elő. Azt mondta a tervező: „A földből feltörekvő, növekvő dolgok találkoznak a fönről leereszkedő dolgokkal, és a kettő között mi van? Az átváltozás demarkációs vonala. Talán a legfontosabb, hogy a Föld és az Ég találkozzon.” Ez kétségtelenül keresztény gondolat.

Amikor a templom elkészült, Pilinszky Jánossal mondván: „Most minden egy. Együtt van, egybe olvad a Mindenség modellje, áll a templom”.

A templomunkról sok gondolatot leírtak, így magam is. Rengeteg szimbolikája van. „A bölcsesség házat épít magának.” (Példabeszéd 9,1.) Benne van a múlt, a jelen, s a jövő, holott a legmaradékos számúra készült.

Ahogy épült, a rendszerváltoztatás nyomai leheltek fel, ahogy használjuk, jellemző korunkra. Mégis eligazításként a templom „1sten Háza”. Ott találkozhatunk vele. A többi segítség, hogy az Ég és a Föld e helyen találkozhasson egymással.

A templom építése rekordidő alatt történt. 1995. augusztus 15-én a Dominus Vobiscum Alapítvány a kivitelezési szerződést megkötötte. Lomniczi Péter vállalkozóval, a sevillai kiállítás kivitelezőjével. A templom felszentelése 1996. augusztus 19-én megtörtént.

Felvetődik, milyen pénzforrásból épült a templom? Magyar János elmondta, hat alkalommal indítottak gyűjtést különböző célcsoportok felé. A diplomáciai eléréseket is figyelembe véve az egész világban. Közel ezer befizetés történt. A Duna Hőerőmű Vállalt volt az első nagy befizető 10 millió forinttal. Nagy áldozatokat hoztak a holland kisváros adományozói. Leicht Ádám, aki Németországban élt. Az ő nevéhez fűződik a faanyag, a tetőfedő pala, a cararai márványlapok ingyenes beszerzése. Valentiny Géza prelátnak elérte, hogy egy európai segélyszervezet közel 10 millió Ft-ot adományozzon.

A templom összesen 300,5 millió forintba került. Ebből 30 millió forint az előzetesen bankba helyezett adományokból, mint kamat keletkezett és vált tőkévé. 16 nagy adományozó 179 millió forinttal, Százhalombatta Város Önkormányzata 70,5 millióval és további 900 adományozó 21 millió forinttal járult hozzá az építkezéshez. Az „úszó” telket az önkormányzat biztosította ingyen. (Az a teleknagyság, amin az épület ténylegesen áll.)

Mindenkor hála és köszönet illeti az adományozókat. A Dominus Vobiscum Alapítványt pedig, elévülhetetlen munkájukért.

Szomorúan jegyzem meg, 2021. augusztusában a 25 éves jubileumi évben tervbe vettem egy közös megemlékezést a templom építésével kapcsolatban. Ebben részt vettek volna a még élő „templomépítők”. Szó esett volna a tervező Makovecz Imréről, a templom eddigi életéről.

Először a Covid-járvány hátráltatta a megrendezését, azután mindig akadt valami aktuálisabb. Hiszen, ahogy a járványveszély megszűnt mindenki ontotta magából az elmaradt események, rendezvények tömegét. Magam pedig nem voltam elég erőszakos, hogy mások ügyét háttérbe tegyem. A templomépítőkre való megemlékezés ügyében már nem sorakoztak mögém támogatók. Sajnálom, egy erre való anyag készen áll. Hely, idő, akarat, érdeklődés még hiányzik. (folytatjuk)

Lejegyezte: Szegedinác Anna

Százhalom Online

KÖZÖSSÉGI, KULTURÁLIS, KÖZÉLETI MAGAZIN

ANNO

CIVIL KURÁZSI

ITT ÉS MOST

KEREKASZTAL

PORTRÉ

KULTÚRA

SZERBEK

EGYSZER VOLT

SZOMSZÉDOLÓ

ARCHÍV

Mitták Ferenc

Más szemmel

Luxemburgi Zsigmond magyar királlyá választása és koronázása

1387. március 31.

1387. március 31-én – virágyasárnapon – előbb megválasztották, majd Magyarország királyává koronázták Luxemburgi Zsigmond herceget, Anjou Mária magyar királynő férjét. Mária és Zsigmond 1387–1395 között társuralkodók voltak, majd Mária lovasbalesetben történt halála után Zsigmond lett az egyedüli király.

Zsigmond az európai híru Luxemburg-házban született 1368. február 5-én, apja IV. Károly cseh király és német-római császár volt, anyja Pomerániai Erzsébet lengyel hercegnő. Zsigmond már kisgyermekként kiváló nevelést kapott az apja prágai udvarában, itt alapozta meg műveltségét, széles látókörét. Hét nyelven beszélt, jártas volt korának tudományában, a teológiai kérdésekben.

1379-ben jegyezte el I. (Nagy) Lajos magyar király lányát, Máriát, majd annak 1382-ben királynővé történt koronázása után a magyar királyi udvarban élt. Máriát 1385 őszén vette feleségül, s ezt követően mindent megtett azért, hogy „férjből” uralkodótárs legyen. Ez 1387-ben sikerült is neki, március 31-én őt is királlyá koro-

názták. Kezdetben a magyar bárói ligák gyámkodtak felette, megkoronázása fejében szabályszerű szerződést csikartak ki tőle, amely minden hatalmat a királycsináló liga tagjainak juttatott. Zsigmond megpróbált önálló politikát kialakítani a bárókkal szemben, de ez sok küzdelembe került; a bárók 1401-ben még be is börtönözték, azonban 1402–1403-ban sikerült leszámolnia a fellázadt bárókkal.

1403 után új korszak kezdődött Zsigmond uralkodásában. Addig a bárók eszköze volt, ezután szilárdan birtokolta a hatalmat. Megszűnt a királyi birtokok eladományozása, a királyi jövedelmek magánkézbe adása. Hű embereiből 1408-ban létrehozta a Sárkányrendet, mindenben rájuk támaszkodott. A rendnek a királyn kívül 22 tagja volt, és a leghívebb emberei is helyet kaptak: Garai Miklós, Maróti János, Perényiek, Cillei Hermann, Stiborici Stibor, Ozorai Pipo.

A királyi várakra alapozva kapitányságokat hozott létre, amelyek élére főkapitányként híveit állította (pl. Stibort Erdélybe, Ozorai Pipót a Temes vidékre stb.), akik csak a királynak engedelmességek. A köznemeseket és 1405-től a városokat rendszeresen

meghívta az országgyűlésre. A városok fejlődését kiváltságok adásával is elősegítette. Az egyházat is kézben tartotta: 1404-ben kimondta, hogy a pápai rendeleteket csak a király jóváhagyásával hirdethetik ki a magyar templomokban, s a pápai intézkedések (a püspökök kinevezése is) királyi beleegyezéssel foganatosíthatóak. Ez volt a „placetum regium” elnevezésű jog.

Zsigmond szilárd helyzetét bizonyítja, hogy hosszú uralkodása során több ízben évekig külföldön tartózkodott, s Magyarország mindvégig szilárd és biztos háttérrel maradt.

A külpolitikában kezdetben megpróbálkozott európai összefogással a törökök ellen fellépni, de 1396-ban a lovagsereg Nikápolynál megsemmisítő vereséget szenvedett. Zsigmond ezután védelemre rendezkedett be a törökkel szemben, erős végvári rendszer kiépítésére törekedett.

Az 1400-as évek elejétől Zsigmond figyelme Nyugat felé fordult, apjához hasonlóan német-római császár akart lenni. Olyan uralkodó, aki rangjánál fogva a legelső Európában, és aki egyedül képes, sőt hivatott megoldani a kor olyan egyetemes gondjait, mint az egyházszakadás, az egyházi és tár-

sadalmi reform, és nem utolsó sorban a török fenyegetés. Mindebben Magyarországnak elsősorban a biztos háttér szerepe jutott, mely a nagy tervekhez a politikai és anyagi fedezetet nyújtja.

Zsigmondnak minden képessége megvolt ahhoz, hogy nagyformátumú politikus legyen. Egyike volt a késő középkor legszínesebb egyéniségeinek. Úri gögtől mentes

közvetlen modorát különösen a polgárok értékelték Európa-szerte, de a tudósokkal is könnyen megtalálta a hangot. Ugyanakkor megvoltak benne azok a tulajdonságok, amellyel nemesi környezetének imponálhatott. A sors nemcsak éles elmével, hanem előnyös külsővel is megáldotta (szép férfi volt), aminek tudatában cselekedett. A politikán kívül a fényűzést, a lakomákat is kedvelte, szerette a vadászatot, a kártyát, és bőven voltak szerelmi kalandjai. Elsősorban mégis uralkodni szeretett, és feladatát komolyan vette. Egész életműve bizonyítja, hogy az igazi célokat sohasem tévesztette szem elől, és szívósan, türelemmel küzdött értük. Ebbeli törekvésében képességeinek és lehetőségeinek kétségtelenül jobban megfelelt a tárgyalászat, mint a csatater. A diplomáciához csakugyan értett. Elemében érezte magát, ha a vitás kérdésekből a kiutat alkudozásokkal kellett megkeresnie, és tekintélye e téren oly elismert volt, hogy számos esetben kérték fel idegen hatalmak közvetítőül konfliktusaik megoldására. Egy ízben még a százéves angol-francia háborúban is megkísérelt békét teremteni.

Aztán jöttek a külpolitikai (nyugati) sikerek: 1410-ben német-római királlyá választották, 1414–1418 között személyes elnöklésével ülésezett Konstanzban az egyetemes egyházi zsinat, amelynek sikere Zsigmond kitartásán és diplomáciai ügyességén múlt. Igaz, hogy 1415-ben menlevele ellenére a tanai mellett kitaró Husz Jánost mág-

lyán elégették, de az egyházzsakadást sikerült megszüntetni.

1419-ben cseh király lett, de a huszitákkal egészen 1434-ig véres háborúkat vívott, mire királyként Prágába bevonhatott. 1433-ban Rómában német-római császárrá koronázták.

Zsigmondnak a Nyugati politika mellett jutott ideje Magyarországra is: a déli török

elleni végvárvonalat kiépítette, támogatta a kultúrát, 1395-ben Óbudán egyetemet alapított, a budai várat nagy építkezésekkel gazdagította, új palotájának egész Európából a csodájára jártak, s udvara a lovagi kultúra egyik központja lett.

Zsigmond első házasságából nem született gyermeke, Anjou Mária királynő a lovasbalesete során terhesen a babájával együtt meghalt. Második feleségétől, Cillei Borbálától egy lánya, Erzsébet született. Őt eljegyezte Habsburg Albert osztrák főherceggel, akit koronája örökösének szánt.

Életének utolsó éveiben idejét a cseh és a magyar királyság közt osztotta meg, s a halál is útközben érte: 1437. december 9-én a morvaországi Znojmban halt meg. Példaképe – I. (Szent) László – mellé temették el Nagyváradon.

Megjegyzések, felvetések, gondolatok:

Luxemburgi Zsigmond magyar király uralkodásával és életével – mint oly sok személyével – mostohán bánt a történelmi emlékezet. A széles közvélekedés szinte semmit sem tud róla, pedig az egyik legszínesebb, legnagyobb magyar király volt, akit Európa más részein is elfogadtak, és ismertek. A magyar mellett cseh király, német-római király, végül német-római császár is lett. Ilyen magasra egyetlen magyar király sem jutott.

Ötven év a magyar trónon és az európai

politikában azokban a vészterhes középkori évtizedekben, óriási teljesítmény. Megérdemelné, hogy uralkodását jobban megismerjék az emberek.

Számos legenda maradt fenn a tetteiről, a jókról és a rosszakról is. Egyszerre volt kegyetlen (tömeges kivégzések, kínzások, megtorlások), és építő-fejlesztő uralkodó (budai vár bővítése, városok támogatása, egyetemalapítás stb.).

Legendások szerelmi ügyei is, többek között az, hogy ő lett volna a törökverő Hunyadi János igazi apja, azért karolta volna fel a nagy hadvezért annak fiatal korában.

Összegzés:

Luxemburgi Zsigmond a német történetírás szerint a késő középkor egyik legjelentősebb uralkodói egyénisége, uralkodása a magyarokban mégsem hagyott kedvező képet. A nemesség harcias, zömmel műveletlen többségének kevésbé tetszett a császár és magyar király egyénisége, viszont irritálta a nemesi kiváltságok csorbítása és az udvar idegen léggömbje. Valószínűleg ez magyarázta, hogy halála után a köznemesi szemléletű történészek elbeszéléseikben nem festettek róla nagyságához méltó képet. Zsigmond 50 évig (1387–1437) volt magyar király. Uralkodása alatt megtalálta azokat a formákat, amelyekkel az adott lehetőségek között királyi akaratát a legteljesebben érvényesíthette, hozzájárult egy sor európai probléma megoldásához, s Magyarországot nyitottabbá tette Európa felé.

Részlet Mittyák Ferenc: *Más szemmel – 48 + 2 magyar történelmi eseményről és személyről c. könyvéből*

SZÁZHALOM

Óvárosi Közösségi, Közéleti Folyóirat

Megjelenik havonta

Felelős kiadó:

Jován László, a Hírhalom Egyesület elnöke

Szerkeszti a szerkesztőbizottság.

Postacím: 2440 Százhalombatta,

Csenterics út 4. Tel.: 06-30-966-8079

www.szazhalom.hu

ISSN szám: 2559-9860

Nyomdai munkák:

Hírhalom Egyesület, Százhalombatta

Támogatók:

Százhalombatta Város Önkormányzata

Nemzeti
Együttműködési
Alap

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR
Alapítvány

Rácz Laci igaz története

RÁNK BORULT A JÓLÉT

Ma már az sem igazán emlékszik, aki maga átélte. A nyolcvanas évek elején, ha az ember határt lépett, akkor is gyomorgörce volt, ha nem volt vaj a füle mögött. A szoci országokba mehettünk korlát nélkül. Kivéve Jugoszláviát, ahová a nyugati szabályok voltak érvényesek, annyi könnyítéssel, hogy ha volt meghívólevél, évente átmehtünk. Nyugatra viszont három évente, minimális valutával.

Ehhez képest jött a változás az évtized végén. Megérkezett a világútlevél! A két paszporthoz járt valutaellátmány, amit egy cetlin jegyeztek. Mi, akik kamionnal jártunk, nem ilyen szabályok szerint éltünk. Nekem például két útlevelem is volt, amíg az egyikbe intézték a beutazási engedélyt, a másikkal dolgoztam. A valutát meg kellett igényelni a Nemzeti Banknál, majd a költségeket levonva szigorúan el kellett számolni. Ennyit nagy vonalakban arról, hogy is utazhattunk mi fiatal koromban. Világútlevéllel megérkezett a szabadság, a valutakerettel meg a Kánaán.

Legalábbis a nyugati, menő árukra kiéhezett nép így gondolta, és nekiugrott a nyugati határnak. Hatalmas sorokat kiállva, határátlépés után, az első boltban elköltötték az összes pénzüket. Kiderült, hogy itt sem adnak semmit ingyen, a jó minőségnek a Lajtán túl is ára van. De hát a magyart ilyen kicsinységgel nem lehet vágyaitól eltántorítani. Most derült ki, hogy mire is jó a rég nem látott nagymama. Öregeknek is jár a valuta, és összevonható!

Gyerünk mama, megyünk Ausztriába! – hangzott akkoriban, a leggyakoribb párbeszéd. Így kerültek szerencsétlen nagyszülők a hegyeshalmi határhoz vezető kilométeres kocsisorba, hogy aztán néhány óras bevásárlás után megint ugyanitt találják magukat, az autó tetején egy Gorenje hűtőládával.

Annak ellenére, hogy én már néhányszor átléptem a határt, munkából kifolyólag engem is elkapott a vásárlási láz. Nagy álmaim nem lehettek, mert itthon akkor már alakult a nagycsalád, meg az építkezés. Tehát csak lájtosan élvezhettem a nagy szabadságot. Nagy volt a csábítás. Útba esett ilyen-olyan áruház, viszont teherautóval akkor sem volt

könnyű megállni. Shopping City Süd! Itt meg lehetett állni. Ott is a KGM, na az egy csoda. Tele mindenféle, később kiderült, szeméttel, de nekem tetszett. Jól be is vásároltam haszontalan dolgokkal. Ez nem teljesen igaz, ugyanis, abban az időben, még a KGM-es szatyor is irigység tárgyát képezte itthon.

Itt találkoztam a direkt marketinggel. Azaz az eladási stílussal, amivel addig beszélnek, míg rá nem vesznek a vásárlásra. Engem is rábeszéltek néhány liternyi parfümre, félliteres kiserelésben. Sokáig remekül töltötte be a WC-illatosító szerepét. Aztán volt az üzleti célú beszerzés, amikor itthon kelen-dő árut szereztünk be a napidíjunkon. Mert az előbb elfelejtettem megemlíteni, hogy mi nem a valutaellátmányunkból gazdálkodtunk, hanem volt napidíjunk. Ausztriában 372 schilling per nap. Jól meg kellett gondolni, mit veszünk, ugyanis a valutát magát is jóval a hivatalos árfolyam felett vásárolták. Így a megspórolt pénzen is jól kerestünk.

De az ember gyarló, és telhetetlen. Az utolsó fillért is befektettem csupa apróságba, hanglemez, autórádió, walkman stb. Egyszer úgy esett, hogy a határhoz közeledve, mikor már annyira sűrűsödött a forgalom, hogy sem haladni, sem megállni nem lehetett (ez még a régi úton volt, valahol Bruckkirályhida környékén). Nekem még húzta a zsebemet kb. 50 schilling. Ezzel még kezdeni kell valamit! Az út szélén mindenhol műszaki áruházak sorakoztak. Igen ám, de megállni lehetetlen, főleg kamionnal. Szerencse, hogy éppen a kollégám vezetett.

- Sanyi, lassíts le! Én kiugrok, veszek még valamit.

- Hülye vagy? Nem tudok itt megállni.

- Nem is kell. Csak lassan haladj tovább.

Így lett. Ő lassított. én kiugrottam, be az első üzletbe. Az ajtóban álló eladó kezébe nyomtam a pénzt.

- Egy rádiót De gyorsan!

A pénzt megnézte, és a legközelebbi polcra a kezembe nyomott egy világvevőt. Érezve a kincset, kirontottam az üzletből. Hol a Sanyi? Messze, már alig látom. Futás! Életembe nem futottam annyit, mint akkor, hogy utolsó erőmmel betudjak kapaszkodni a lépésben haladó autóba.

Sanyinak igaza van. Egy jó nagy hülye vagyok, hogy majdnem képes voltam egy Levi's rádióért szívrohamot kapni. Ez az út a határon megessett VÁM-ellenőrzés miatt de-

ficites is lett. Na ez a jólét! Majd megdögölök, és még rá is fizetek. Ezután az eset után nyergeltem át valutaüzérré.

TÓTÁGAS

Kezdetben nem voltam nagy tehetség a gépjárművezetésben. Mikor hozzájutottam első járgányomhoz, egy Verhovinához, egy jó darabig el sem tudtam indulni vele. Apám hozta haza a vadonatúj szerzeményt. Erős szívdobogás közepette pattantam az ülésre, berúgtam, kuplung be, sebességbe, kuplung ki. Lefulladt! Na még egyszer! Megint leállt. Aztán még vagy ötvenszer.

Szegény apu próbálta megmagyarázni, mit is kellene megérezni, de mégse. Aztán egy nap hiába való gyakorlás után, egyszer csak meglett. Meg lett a pont, ahol a gáz és a kuplung összejátéka meghozza az eredményt. Mindez történt az utca összes lakójának szerencsétlenségére. Ugyanis onnantól kezdve nem szálltam le a motorról, csak ha benzint öntöttem bele. Mivel még nem volt jogsim, apu nem engedett ki a forgalomba, csak az utcában gyakorolhattam, de ott mindig. Volt lakó, ki szóban fenyegetett, a motor zajától úgysem hallottam, így aztán nem érdekelt. Viszont volt aki féltéglával dobált, a nyomaték kedvéért.

Mindenki szerencséjére, sikerült a KRESZ vizsga. Aztán az utca többet nem látott, én azonban mindenhol előfordultam, volt, hogy egyszerre. Elkapott a gépszíj, mindennel megpróbálkoztam, ami magától mozgott, és motor hajtotta. Szerencsém volt, mert egy autószerelő műhelyben voltam inas, ahol mindent javítottunk a személygépkocsitól, a mozdonyig. Én pedig ugyanebben a sorrendben kipróbáltam mindent. Kihasználva az alkalmat, ha be, vagy ki kellett állni a műhelyből, vagy meg kellett győződnie a javítás sikeréről.

Egyik alkalommal egy Multicar kisteherautót „próbáltunk ki”, a gépezet egyébként is a műhely használatában volt, bika volt a funkciója. Ez azt jelenti, hogy a platón volt néhány nagy teljesítményű akkumulátor, és ha valahol, valami magától nem akart elindulni, ezzel ösztökléztük a jobb belátásra. Hárman elmentünk kipróbálni. Igaz eddig sem volt semmi baja, de erről meg kellett győződnünk. Szóval hárman voltunk, egy már felszabadult kollégánk, (nevezük Kó-

kusznak), és egy sorstársam (kit nevezzünk Szopszinak).

Lementünk a DKV viszonylag elhagyatott részére, oda, ahol akkortájt a Mélyépítő, és a Kistarcsa telephelye volt. Felváltva vezetünk, én kezdtem. A fülkében csak egy hely volt, így a többiek a platón, az akkumulátorok tetején ültek. Vezettem, szépen lassan, megfontoltan. Majd miután megálltam, Kókuszt azt mondta.

-Ezt nem így kell csinálni! - és beült a fülkébe. - Na szálljatok fel!

Felpattantunk, és máris kezdődött a száguldás. Csutka gázon indult, és így is maradt. Száguldottunk vagy ötvennel. Mivel ez az autó önerőből többre nem volt képes, nem is történt volna semmi, ha az út nem kanyarodik. De kanyarodott! Önhibáján kívül. Ráadásul a kanyar közepét sínek keresztelték. Hogy Szopszi mit érzett, azt én nem tudom, de én éreztem, hogy ennek nem lesz jó vége. Nem is lett!

A kanyar közepén, ott ahol a sínek is voltak, az autó elkezdett véstesen dőlni, aztán folytatta a már befolyásolhatatlan önálló mozgást. Tehát felborult! Borulás közben elhagytam a süllődő hajót, leugrottam, be az útmentén a sínek közé. Ugrás közben még hallottam, hogy mögöttem nagy a csörömpölés. Meddig feküdtem a prizmaköveken, nem tudom. De mivel nem volt túl kényelmes, úgy gondolom, hamar meguntam a fetrengést. Feltápászkodtam, majd körülnéztem. Szopszi akkor dobálta le magáról a platón ülésre használt deszkákat. Nagy szerencse az volt, hogy a bika nem fordult fel teljesen, csak oldalra borult. Pont rá a vezetőfülkére.

Miután inastársam is felkászálódott, és magához tért, egyszerre tettük fel a kérdést: „Kókuszi?”

A kocsit elé léptünk, és elröhögtük magunkat, ugyanis Fittipaldi a szélvédőre kenődve küzdött a gravitációval. Próbálta meghatározni a fentet, meg a lentet. Láthatóan nehezen sikerült neki. Miután úrrá lett szorult helyzetén, kirúgta a szélvédőt, hogy ne a fülkéből keljen nyugdíjba mennie. Egyhangúan megjegyezte: „Engem kirúgnak.”

Az rendben, de a kocsit nem hagyhatjuk így. Elfutottunk a Kistarcsához, ahol volt egy saját Zil. Kértük a sofőrt, segítsen a Multicart felállítani. Nem vállalta. Beszari volt, félt, hogy később kiderül, aztán valami baja lesz belőle.

- Akkor vigyél be legalább a műhelybe.

Na, ezt bevállalta. A műhelybe érve, világgossá vált, hogy pocsékul nézek ki, mert, hogy engem a vasúti kövek, amik közé beugrottam, rendesen összeszabtak. Tiszta vér voltam. Így meglátva rögtön gondolták,

hogy valami nem stimmel. Gyorsan elmondtuk, majd a fél műhely beugrott egy javításra lévő TBO kocsi, kimentünk a helyszínre. Szerencsénkre a malört senki nem vette észre.

Minden esetre egy jó darabig nem lehetünk kíváncsiak arra, hogy sikerült-e a javítás. Ezenkívül egy ideig túlóráztunk, és hordtuk a sört a lakatos kollégának. Kinek két hétig a kocsi környékére sem kellett mennie. A sok munka eredményeként a bika szebb lett, mint újkorában. Persze nem próbálhattuk ki.

FENT AZ ÉG, LENT A...!

Az utca szélén áll. Csak néz, bámul maga elé. Gondol-e valamit? Talán. Talán arról elmélkedik, amit az alig tíz centis kukoricában lát. Vagyis nem lát. Nem látja a kukoricát a nagy gaztól. Már megint nem gyomirtózták időben. Úgy járnak mint tavaly, mikor szár-
vágóval arattak.

Miért is zavarja? Nem is tudja, hiszen csak a föld az övé. Jobban mondva csak egy része. Mert az egészet hárman örökölték testvéreivel. A művelést másra bízta, de azon meg látszik, nem a sajátján dolgozik. Ez így is megéri? - morfondírozik, és eszébe jut, mikor ő művelte. Szántásért, vetésért mindig könnyörögni kellett, aztán aratni sem jöttek időben. Közben kézi permetezővel permetezte, és úgy kapáltatta. Nem ellenőrizte le a kapások munkáját, azok meg csak addig erőltették meg magukat, amíg a föld végéből ellátott. Egy, két hét múlva meg felverte a kukoricát a bölöndök, mácsonya, meg a disznóparéj.

Csak az ősei parasztok, ő már csak úgy csinál. Díszparaszt. Aztán gondol egyet, a lába elé néz. Mekkora a gaz! Le kellene vágni. Nézi a sok zöld izét, de nem nagyon ismeri. Most veszi észre, hogy a gyerekkorából jól ismert papsajt, lapulevél, kamilla, meg here, és tátika már sehol. Csak olyan egyforma hosszú szárú fűféle, meg bodza. A szántót sem a disznóparéj uralja. A parlagfű, vagyis vadkender, hogy ez az a kender, amit egyesek annyira szeretnek elfüstölni, vagy sem? Nem tudja, nem is nagyon érdekli.

Eszébe jut, hogy mikor megvette a telket (ami a kukoricással szemben van) ezelőtt vagy harminc évvel, és nekilátott építkezni. Egyszer, mikor magányosan betont kevert, az akkor még földúton megjelent egy autó. Felkapta a fejét, mert traktoron kívül idegen csak ritkán tévedt erre. Megállt, és kiszállt egy fiatal. Akkor nézi a kocsit rendszámát. Ezek nem is magyarok, német az istenadta.

A fiú kérdezett valamit, de nem értette. Az viszont a válasza nem is volt kíváncsi. A föld szélében, a kukorica közt meglátta! Azonnal szólt a még autóban ülőknek, akik kivágódtak. És mind akik csodát látnak, csillogó szemmel meredtek a kukoricára.

Mi a fenét bámulnak? Talán megjelent Szűz Mária? Csak a betonkeverő zajától nem vette észre, hogy a csodálat tárgya a parlagfű volt. „Máriával jobban jártam volna!” - gondolta magában.

Azok meg belevetették magukat a kukoricatáblába, és nekilátottak az aratásnak. „Van ott beljebb is!” - kiáltott utánuk. Teleszedték az autót és elhajtottak. Hogy mikor jött rájuk az orrfolyás, meg a tüsszögés, tudja fene, de nem jöttek vissza utánpótlásért.

Ezen az emléken jót kuncogott. Még jó, hogy nem látta senki! Még azt gondolnák, nem százas. Így magában röhögcsélve tekintetét az égnek meresztette. Most már kíváncsi lett arra is, ott talál-e változást, ahhoz képest mikor utoljára figyelte meg alaposan. Megkönnyebbülten konstataulta, hogy a felhők, és a nap a helyükön vannak. Annál jobban megdöbben, mikor megszámlolta, hány kondenzcsíkot lát. Sokat! Keveset madárból látott. Ezért most erre koncentrált. Emlékezett a rengeteg fecskére, amik cikázva szántották az eget. De most ilyent nem lát. Vajon hová lettek? És mégis, mikor tűntek el?

Emlékezett arra is, hogy nyaranként a garázsába is beköltöztek. Nyitva is hagyta nekik az ajtót, azok hálából minden nap lepecsételték a fészek alatt parkoló autót. Egyszer csak aztán nem jöttek.

Gondolatai újra az égre terelődtek, ahonnan nem csak a fecskék hiányoztak. Tulajdonképpen, a mindig hűséges verebeken kívül más nem is hallott, nem is látott. Eszébe jutott egy ismerős, aki hosszú londoni tartózkodás után, hazaérve, reggel madárcsicsergésre ébredt. Abban a pillanatban döbben rá, hogy évekig mi is hiányzott neki. Ezen elmerengett. Mi lesz ha már itt sem hallani a reggeli muzsikát? Mégis megnyugodott. Ugyan már! Meddig is hallhat ő még bármit is?

Aztán csak eluralkodott rajta a melankólia. Azon az ő általa már nem lakott világon, maradnak neki kedves személyek, utána meg olyanok, kiket soha nem fog látni, Mégis szereti őket. A mai leltárhány oldalára gondolva, az összkép nagyon szomorú. Mi marad így a világból? Milyen világot hagy maga után? Most már nem is bánja, hogy a kukoricát nem gyomirtózták le. Talán a sok parlagfű között szerényen kikel majd egy kamilla is!

Lehoczki Zsuzsanna

Helytörténeti kalandozások

Az első iskolák Battán

A középkorban – X–XV. század – Európában és Magyarországon is ott volt iskola és tanítás, ahol plébánia és plébános működött. A plébános maga köré gyűjtötte azokat a fiúkat, akikről úgy gondolta, hogy pappá nevelhetők-képezhetők. A plébániai oktatás tananyagát tehát az olvasás (lectura) és az éneklés (cantus) alkotta.

Az egyszerű falusi plébánosnak nem volt szüksége magasabb műveltségre. Mégis e két alapvető készséghez szervesen társult az emlékezet fejlesztése, hiszen nagy mennyiségű anyanyelvű és latin szöveget kellett megjegyezniük (tízparancsolat, imák, szentiségekről való ismeretek, szentírásrészletek stb.). A falusi plébánosoknak mindezeket túl a mise – vasárnaponként és ünnepenként változó – szentírási szövegeit, érthetően, szépen hangsúlyozva kellett felolvasniuk, tájékozottnak kellett lenniük a liturgikus előírások terén, ismerniük kellett az egyházi énekeket. A plébániai oktatás célja a klerikus-utánpótlás volt. A legalacsonyabb néprétegek számára ezen kívül – egészen a XVI. századig – nem létesítettek iskolákat. Az egyház nevelő tevékenysége viszont nem korlátozódott az iskolaszerű oktatásra-nevelésre. A XV–XVI. századi Százhalmon és Bátén is volt plébánia és plébános, így minkét faluban működhetett iskola.

A török hódoltság idejéről nincs információnk, de Százhalombatta történelmének ismerete alapján nem is feltételezhető, hogy itt iskola működhetett. A hódoltság után a XVII–XVIII. század fordulóján Százhalombattára telepített szerbek 1750-re már saját templommal rendelkeztek, és 1757-ben iskolát is alapítottak. Egy 1770-ben kelt okirat szerint a szerb iskola tanítója Popovics Péter télen napi négy órában elemi ismeretekre tanított 10 fiút és 2-3 leánygyermeket. Az iskolaház két szobából és egy konyhából állt, az egyik szobában folyt a tanítás, a másikban a tanító élt. A tanító javadalma az ortodox szerb

egyháztól évi 10 forint és 10 mérő gabona volt.

A szerb iskola évtizedekig az egyetlen helyi oktatási intézmény volt. Arról nincs tudomásunk, hogy más nemzetiségű és vallású tanulókat is befogadott volna, noha a 18. század közepétől a szerb lakosság korábbi kizárólagossága megszűnt a nagy számban letelepülő más nemzetiségűekkel szemben. Érdekes adat azonban, hogy egy 1771-es lélekösszeírásban szerepel egy katolikus iskolamester (Hadviczky András) és tanító (Medveczky Mihály) neve. Battai működésükről sajnos semmit nem tudunk.

A katolikus vallású délszláv, magyar, német és szláv nemzetiségű tanulók iskolaépület és tanító hiányában az érdi iskolába jártak. Az oktatás kizárólag a mezőgazdasági munkák szempontjából holt időszakra, a téli hónapokra korlátozódott, mivel dologidőben a gyermekek is dolgoztak. Télen azonban a rossz útvonalak és az iskola távolsága nehezítette az iskolába járást.

1810-ben a kerületi iskolai felügyelőség kérésére a Fejér megyei Közgylés utasította Batta község előljáróságát iskolaház felépítésére, a földbirtokosokat pedig felkérte a vállalkozás anyagi támogatására.

A battai iskola építését Delinger János alesperes, érdi plébános kezdte el intézni. A battai földbirtokosok – A forrás nem közli, mely battai földbirtokosokról van szó. Gróf (Szentgyörgyi) Hugonnay Horváth Zsigmondon kívül talán a Mondbach és a Horváth család lehetett az adományozó. Mindkét család rokonai kapcsolatok révén kötődött Hugonnay Horváth Zsigmondhoz – 180 négyzetöl szabad telket adományoztak a katolikus iskola építése céljára, azonban az iskolát lehetetlenség volt önerőből felépíteni a battai katolikusok szegénysége miatt. A plébános 1818-ban a tétényi uradalomhoz fordult, hogy az iskola támogatására és jövőbeni ellátására

egy fél jobbágytelket jelöljön ki a maradványföldekből. Egy negyed telket kapott az egykori kápolna és egy negyed telket a katolikus iskola fenntartására. A telkeket bérbé adták, és egyelőre szántónak használták. 1822-re 789 forint 22 krajcár gyűlt össze, ez az összeg azonban még mindig nem volt elegendő az iskolaépület felépítésére. További gond volt az is, hogy a 180 négyzetöl telken mindkét szomszédnak bejáratot kellett hagyni, így a telek mérete jelentősen lecsökkent. Egy ügyes cserével sikerült megoldani a problémát. A falu déli végén állt Hugonnay báró 1806-ban kőalapra épült vályogháza, mely az iskola céljára alkalmas lett volna. A házban két tágas szoba, konyha és kamra volt. Mivel a báró a házat nem használta semmire, 400 forintnyi kötelezvényért 1822. április 9-én átadta, cserébe a fentebb említett 180 négyzetöl telekért. Az iskola Szent György napján – április 24-én – nyitotta meg kapuit. Az első battai tanító Urbán Mihály volt.

Az iskolamester jövedelmét az iskola alapításakor a következőképp állapították meg: szántóföldek adójából minden évben harminc forintot és két öl fát kapott az iskola fűtésére, a többi pénzt pedig az iskolaépület javítására fordították, vagy kamatra elhelyezték helyi lakosoknál. Ezenkívül az iskolamester minden paraszttól kapott fél pozsonyi mérő gabonát és négy ezüst garast, amelyeket a temetések után fizettek a kántori tevékenységek ellátásáért. A későbbiekben a tanító jövedelme többször változott, de összességében elmondható, hogy a 19. században a tanítók anyagi helyzete alig volt elviselhető. Kevés fizetésüket is részletekben és rendszertelenül kapták, természetbeni járandóságukhoz nem egyszer nem jutottak hozzá, ezért megalázó módon – koldusok módjára – maguk voltak kénytelenek nyakba akasztott zsákkal házra járni.

Szomszédoló: Érd és térségének első urai

A Nánabeszter nemzetség története

Amikor Mihály veszprémi ispán 1243-ban tekintélyes birtokrészt vásárolt a mai Érd területén – ezáltal ránk hagyományozva a település legelső említését –, családja, a Nánabeszter (*Nanabeszter*) nemzetség már az egyik legvagyonosabb birtokosnak számított a környéken, a kialakuló királyi székhely Buda délnyugati csücskéből kiindulva Pest és Fejér vármegyék határáig. Jelen cikk ezen nemzetség mintegy száz évre adatolható történetét veszi górcső alá.

Eredetük mára homályba vész. A kiváló történettudós Karácsonyi János szerint várjobbágyi sorból küzdötték fel magukat az ország nemesei közé. Zsoldos Attila nem zárta ki annak lehetőségét, hogy eredetileg királyi szerviensek voltak, akik

az első családtagok, nánai birtokaikat (ma Szlovákia) elkülönítik az esztergomi káptalan földjeitől. Közép-magyarországi birtoklástörténetük azonban nem itt kezdődik, ugyanis már ebben az évben több birtokrészt is magukénak mondhattak Berki településen, amely a mai Érd-Parkváros területén feküdt.

Az 1228-ban említett családtagok közül csak Nána fia (II.) Nánáról rendelkezünk további adatokkal. E dicső férfiú bátran harcolt II. András 1231-es halicsi hadjáratában, amiért is birtokrésszel honorálták a Berkivel szomszédos Sós-kút faluban 1233-ban (a település korábban a Tétény nemzetség birtokában volt). Nána ekkorra már a királyi lovak felügyelőjeként szolgált András udvarában. Felesége Ágnes a berki nemesek sorából való volt; férje halálakor a Nyulak-szigeti domonkos apácák sorába lépett, ahol egyike volt azon tanúknak, akiket meghallgattak az Árpád-házi Margit

és berki birtokos volt, hamarost pert indított az apácák ellen, hiszen a gyermektelen Nána halálakor ő lett volna a jogos örökös legközelebbi rokonként. IV. Béla felszólí-

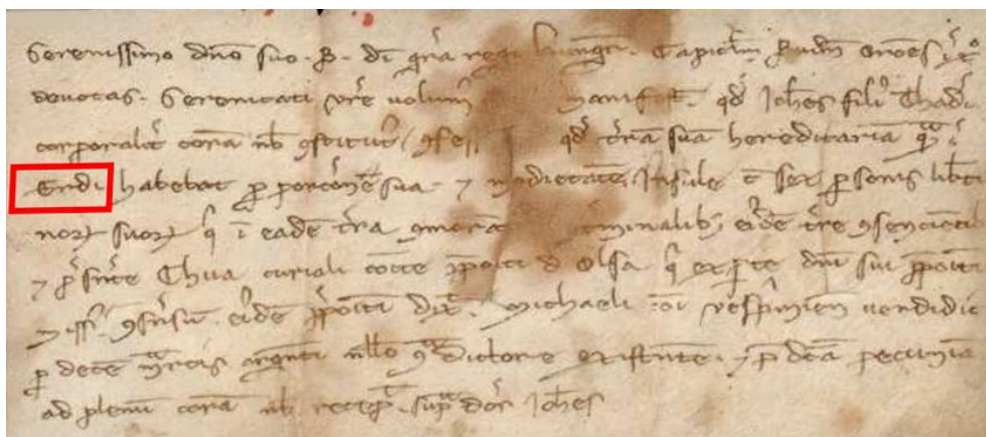

A Nánabeszter nemzetség címerrajza (XVII. sz.)

tására a felek 1270-ben megegyeztek: Demeter haszonélvezőként haláláig jogot formálhatott a birtokra, amely aztán halálakor automatikusan a Nyulak-szigeti apácák birtokába kellett, hogy jusson.

Egyébiránt Demeter és ismeretlen feleségének 1270 és 1277 között elkészült végrendelete a 13. századi Magyarország értékes társadalomtörténeti forrása. Nem lévén gyermeke, Demeter birtokait testvéreire, Mércsre és annak fiaira hagyta, kivéve a Nyitra vármegyei Teremecset, amelyet húga, Mária és annak nagyhatalmú férje, Hontpázmány nembeli András (a Forgách család őse) örökölt. Demeter annak rendje és módja szerint szétosztotta szolgálait, vagyontárgyait, harcedzett páncéljait. Kikötötte, hogy végső nyughelye „legjobb” páncéljában a budai Szt. János ferences rendház legyen, amely a jelenlegi miniszterelnöki rezidencia, a karmelita kolostor területén feküdt.

Feleségének végrendelete betekintést nyújt a korabeli magyar nemeshölgy va-

Érd („Erdi”) első említése a budai káptalan 1243. évi oklevelében (hungaricana.hu)

felemelkedésüket a királynak – potenciálisan II. Andrásnak – tett szolgálatuknak és hűségüknek köszönheték. Első ismert tagjuk talán az a (I.) Nána lehetett, akit 1184-ben az esztergomváraljai udvarnokok ispánjának neveznek. Minden bizonnyal ősi fészük is innen, a Dunától északra található: amikor 1228-ban szemünk elé kerülnek

szentté avatási eljárásának vizsgálatakor. Egyetlen fiuk, (III.) Nána 1256-ban Sasadon (ma Újbuda) is birtokos volt. Ő később szintén feladta a világi életet és domonkos csuhát öltött. Anya és fia 1266-ban a rendnek adományozta Sós-kút birtokukat, amely azonban kiváltotta a rokonság haragját.

Beszter fia Demeter, aki szintén sós-kúti

gyontárgyainak sokféleségébe: nyakláncok, medálók, aranszállal hímzett ezüst övek, fejkendők, drágakövel díszített fátylok, értékes kárpitok, szőnyegek. Sós-kút már 1277-ben a domonkos apácák birtokába került, kijelölve Demeter halálának legkésőbbi idejét. Mérk és fiai sem élhették túl őt sokkal tovább, mert egykori birtokai később a Nánabeszterek másik ágához kerültek, legkésőbb az 1290-es évekre.

*

Minden bizonnyal a bevezetőben említett Csom fia Mihály a család legsikeresebb tagja politikai értelemben, aki 1243 és 1244 között veszprémi ispánként szolgálta IV. Bélát. Mihálynak és testvérének, Istvánnak az állandó lakhelye Berki volt, ezért már a korabeli források is ezen a családnéven emlegették őket és utódaikat. 1243-ban a budai káptalan előtt Érdi Tádé fia János eladta érdi birtokrészét a szolgálókkal és a hozzátartozó sziget felével együtt Mihálynak. Az adásvétellel Mihály szomszédai lettek az ócsai prépostság és a királyi fegyvernökök. 1244-ben határjárással különítették el egymástól az érdi birtokokat, amelyet aztán Benedek fehérvári prépost (a későbbi esztergomi érsek) jóváhagyott. A határjárás fennmaradt szövegéből kiviláglik, hogy Mihály a mai Érd-Ófalu dél-délkeleti részén lett birtokos, egészen a Kakukk-hegy lábáig. Az ettől északnyugatra húzódó királyi fegyvernökök érdi birtoka elválasztotta az új szerzeményt a Nánabeszterek szomszédos, berki, sasadi, később tárnoki és ebeni birtokaiktól.

*

Az 1260-as évek forrásai azt mutatják, hogy Mihály és testvére, István – kortársaikhoz hasonlóan – birtokkoncentrációba kezdtek, azaz egységes birtoktömböt kívántak kialakítani a főváros Budától dél-nyugatra. Az évtized során hosszas pereskedésbe keveredtek a királynéi szolgálónépekkel a tárnokvölgyi Deszka település birtoklását illetően (az egykori prédiium a mai Érd és Tárnok között feküdt).

Mihály valamikor 1268 és 1270 között halhatott meg, a család fejének ezután István és Mihály fia Tamás számított. Egy helyi pereskedésük 1270-ből mutatja, hogy a mai Budakeszin is birtokosak voltak, amely talán még Mihály szerzeménye lehetett. Amikor V. István a teljes Érd-szigetet a királyi fegyvernököknek adományozta, István és Tamás sikeresen bizonyította a sziget fele fölötti joghatóságukat a korábbi adásvételi oklevelek bemutatásával. 1274-ben elpanaszolták, hogy az általuk birtokolt Varsányt (Dunavarsány) elpusztították. Mi-

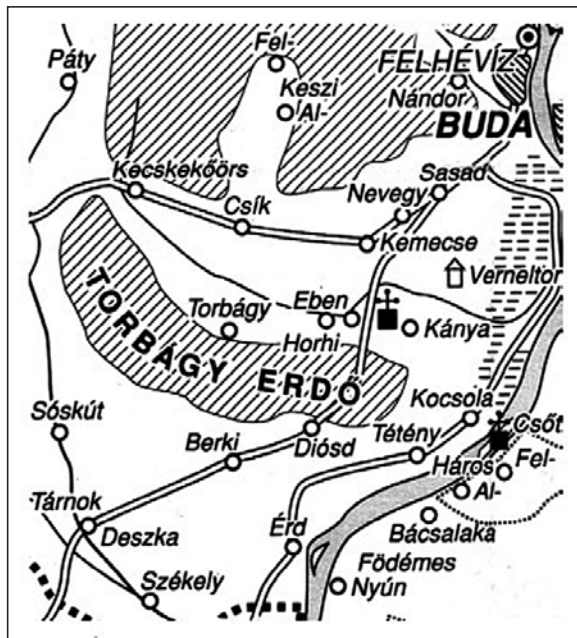
után István 1275 körül elhalálozott, Tamás és öccse, az egyházi pályára lépő Lőrinc vitte tovább az ügyeket. 1278-ban IV. László nekik adományozta a királyi fegyvernökök egykori, addigra már lakatlan földjét Érd-en. Az 1280-as évekre Tamás a térség legnagyobb földbirtokosa lett. Ismeretlen körülmények között tett szert birtokokra a mai Diósd (Diód), Törökbálint (Eben) és Budakeszi (Keszi) területén. Befolyását jól jelzi, hogy Lodomér esztergomi érsek az újonnan kinevezett Mihály csanádi apátot Tamás védelme és pártfogása alá kívánta helyezni. Mindemellett Lőrinc közben pozsegai prépost lett, emellett az özvegy Erzsébet anyakirályné utolsó kancellárjaként működött 1290-ben.

Tamás 1291-ben részt vett III. András ausztriai hadjáratában, amelynek eredménye az lett, hogy az újdonsült uralkodó megerősítette a korábbi királyi adományokat a testvérek javára. Tamás 15 ezüst márkáért megvette a korábban Demeter által tulajdonolt sós-kúti birtokrészt a Nyulak-szigeti apácáktól. Pereskedés során tovább bővítette diódsi birtokrészét, de egy ízben 16 márka vérdíjat kellett fizetnie, amiért egy szóváltás során véletlenül halálosan megsebesítette a Csák nembeli Pált (a későbbi zászlótartó Györke testvérét). Tamás 14. századi tevékenységéről már nem maradt fenn forrás, de legkésőbb 1323-ban magtalanul halt meg, ugyanis minden birtoka a királyi koronára szállt. Ebben az évben I. Károly egykori vagyonának legnagyobb részét – Berki, Sós-kút, Érd, Tárnok, Eben, Keszi és Sasad – hűséges bárójának, Szécsényi Tamásnak adományozta, míg Diósdot Sáfár István visegrádi várnagynak és az egykori Budafelhévíz közelében fekvő Nándort a budai magisztrátusnak juttatta.

*

A Nánabeszter nemzetség vérvonala a 14. század elejére minden bizonnyal sírba szállt. Címerüket (egy karddal nyakon átszúrt ezüst ló) a *Siebmachers Wappenbuch*, egy híres 17. századi armálistgyűjtemény tartotta fenn. Láthattuk, hogy a nemzetség gyarapodásának csúcán számottevő birtokokkal rendelkezett Budakeszről egészen Tárnokig. Felmerülhet a kérdés, vajon mi a helyzet a mai Százhalombattával? Mint ismert, Báté (Bothey, Batta) első említése egy 1318-as királyi oklevélben maradt fenn, amikor talán Tamás, a Nánabeszter

nembeli Berkiek utolsó tagja sem volt már életben. Mégis, később a Szécsényiek által birtokolt sós-kúti uradalom részeként említik Százhalom falu felét 1424-ben, amikor a pénzhamisítással megvádolt Salgó (Szécsényi) Miklóst vád alá helyezték. Az uradalom

Érd és térsége a középkorban (a térképet György Györfy nyomán Buzás Gergely készítette)

részét képezték Érd és Berki birtoktestei is. Ebből kiindulva talán elképzelhető, hogy már a Nánabeszterek is birtokoltak a mai Százhalombatta területén a 13. században, de persze az sem kizárható, hogy a Szécsényiek későbbi szerzeményéről van szó.

Franz Norbert történész

Források

Buzás Gergely (2013). „Sárkány Ambur s érdi udvarháza”. *Archaeologia – Altum Castrum Online*. MNM Visegrádi Mátyás Király Múzeum: 2–16.

Györfy György (1998): *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza IV.* Akadémiai Kiadó.

Horváth Lajos (1993). „Érd 750 éves. Érd az Árpád-korban”. *Földrajzi Múzeumi Tanulmányok*. 12: 3–9.

Karácsonyi János (1901). *A magyar nemzetségek a XIV. század közepéig*. III. kötet. Magyar Tudományos Akadémia.

Zsoldos Attila (1993). „Nemzetség és várjobbágyosság (Megjegyzések a várjobbágy-nemzetségek számának kérdéséhez)”. *Turul. Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság*. 66 (4): 15–25.

Zsoldos Attila (1997). *Az Árpádok és alattvalóik. Magyarország története 1301-ig*. Csokonai Kiadó.

Zsoldos Attila (2011). *Magyarország világi archontológiája, 1000–1301*. História, MTA Történettudományi Intézete.

Tamási József atya

Ünnepek és hétköznapok

Attila bátyám Tímea névre hallgató kislányával kezdeném. Amikor szóinkcse még csak néhány szóra korlátozódott, jót derültünk, amikor azt hallottuk, tapasztaltuk, hogy ha vendég érkezett hozzájuk, Timi azonnal, szinte köszönés helyett neki szegezte a kérdést: Honnan jöttél? Aztán függetlenül a választól ezt újra és újra megkérdezte, mint aki nagyon biztos akar lenni a dolgában és nagyon fontosnak tartja, mindjárt az elején tisztázni, a nagymama, vagy személyemben a nagybácsi honnan

Tíz év múlva éppen 2000 éve lesz, hogy fellépett a történelem színpadára JÉZUS. Lehetett rá számítani, a próféták egészen pontosan megírták a Szentlélek sugallatára, hol és mikor születik meg a Messiás. Ezért hihetetlen, hogy zsidó testvéreink a mai napig várják a Messiást! De a kérdés inkább az, honnan jött Ő és mit hozott magával?

„Az én országom nem ebből a világból való!” - mondta, és tetteivel valamint szavaival bizonyította is ezt. Mit hozott? Bölcs és szeretettel teljes tanításokat. A világiro-

A léha, semmit érő életet élő Ágoston a nyugati egyház négy óriásának egyike, Szent Ágoston lett. Mi történt vele? **TALÁLKOZOTT A FELTÁMADT JÉZUSSAL.** S ez így megy az apostoli kor óta, napjainkig.

*

Jónéhány üdvözlőlapot kapok évről évre, Így, húsvét táján. Van, aki „kellemes ünnepeket” kíván. Mindig az jut ilyenkor eszembe, hogy kellemes egy szál kolbász lenne, vagy sonka, tojással. Van, aki azt írja, „boldog húsvétot” kíván nekem. Nos a

jött. S mennyire igaza volt! Mennyire igaz, nem mindegy honnan jöttünk, hisz annak függvényében hozhattunk magunkkal ezt vagy azt. Kezdve egy szelet csokitól, egy jó beszélgetésig.

Kedves Olvasó!

Időnként remélhetőleg hozzád is ellátogat egyik másik rokonod, jóbarátod. Talán előre sejtetheted, mit kapsz majd tőle. Egy időben egy kedves rokonomtól minden látogatásakor kaptam 3 almát. Kertjük almafájáról szedte. Aranyos volt.

dalom gyöngyszemeinek mondható példabeszédek, számtalan csodát melyekkel bebizonyosodott, hogy természetfeletti erővel bír, három személyt feltámasztott. S mégis kimondható, hogy ha csak ezeket tette volna, rég a feledés süllyesztőjében lenne személye.

A vérszomjas Saul, aki minden erejével le akarta rombolni a keresztény egyházat, hirtelenjében az egyházat építő, Nemzetek Apostola, Szent Pál lett. Mi történt vele? **TALÁLKOZOTT A FELTÁMADT JÉZUSSAL** a damaszkuszi úton.

boldogság nekem egy kedves asztaltársaságban eltöltött este olykor. De van ali ezt írja: „Áldott húsvétot neked!” Ez már igen! Egy ennél is tömörebbnek is örültem a minap, amikor csak ennyit olvastam a képeslapon: Krisztus feltámadott, alleluja!

Mindezt kívánom neked kedves Olvasó, teljes szívemből. Hogy így legyen, csak akarni kell találkozni a feltámadt Jézussal! Sikerülni fog!

Szeretettel
Tamási József atya

GALÉRIA

Százhalom

2023. ÁPRILIS

27 HÉTFŐ	Hajnalka, Lídia, Augustza	3 HÉTFŐ	Buda, Richárd, Hóvirág, Indira	10 HÉTFŐ	Húsvét Zsolt, Ezékiel	17 HÉTFŐ	Rudolf, Izidóra	24 HÉTFŐ	György, Fidél, Debóra
28 KEDD	Gedeon, Johanna	4 KEDD	Izidor	11 KEDD	Szaniszló, Glória, Leó	18 KEDD	Andrea, Ilma, Apolló, Aladár	25 KEDD	Márk, Ányos
29 SZERDA	Augustza, Bertold	5 SZERDA	Vince, Irén, Teodóra	12 SZERDA	Gyula, Baldvin, Sába	19 SZERDA	Emma, Malvin, Zseraldina	26 SZERDA	Ervin, Klétus
30 CSÜTÖRTÖK	Zalán	6 CSÜTÖRTÖK	Vilmos, Bíborka, Celesztin	13 CSÜTÖRTÖK	Ida, Márton, Hermína	20 CSÜTÖRTÖK	Tivadar, Tihamér, Töhötöm	27 CSÜTÖRTÖK	Zita, Mariann, Anasztáz
31 PÉNTEK	Árpád, Benjámín, Benő	7 PÉNTEK	Nagypéntek Herman, János	14 PÉNTEK	Tibor	21 PÉNTEK	Konrád, Zelmira, Anzelm	28 PÉNTEK	Valéria, Péter
1 SZOMBAT	Hugó, Agád	8 SZOMBAT	Dénes, Valér, Valter	15 SZOMBAT	Anasztázia, Tas, Oktávia	22 SZOMBAT	Csilla, Noémi, Kájusz	29 SZOMBAT	Péter, Katalin, Roberta
2 VASÁRNAP	Áron, Ferenc	9 VASÁRNAP	Húsvét Erhard, Ákos, Döme	16 VASÁRNAP	Csongor, Bernadett	23 VASÁRNAP	Béla, Adalbert	30 VASÁRNAP	Katalin, Kitti, Zsófia, Piusz

